

UNIVERSITAT DE BARCELONA

Obligats a Venir i Obligats a Marxar. Barcelona, Ciutat de Pas: Implicacions de la Mercantilització i la Centralització de la Ciutat en el Vincle amb la Llar i el Barri de Joves Desplaçats a l'Àrea Metropolitana de Barcelona

Alumna: Ivette Rafart Solé

Tutora: Dra. Valeria Santoro Lamelas

Màster en Intervenció Psicosocial

570762: Treball de Final de Màster

Facultat de Psicologia, Universitat de Barcelona

30 de maig de 2025

Agraïments

M'hauria agradat escriure aquestes línies amb la ment més clara i amb més energia al cos, però suposo que la precarietat no em deixa marge de decisió. I aquí em trobo, a l'andana del metro de la línia L10Sud. Té ironia, perquè aquí asseguda m'adono de com aquesta línia (i qualsevol altra a finals de maig) és un clar reflex de la problemàtica que abordo en aquest treball. Per una banda, s'agrupen turistes que van camí a l'aeroport. Van amb les seves maletes, cosides amb icones d'arreu del món, la seva pell roja cremada i la seva mirada curiosa, observant amb inquietud tot el que els envolta, en especial el cartell que anuncia el pròxim tren.

No sé com serà en altres hores, però a les sis del matí, aquesta andana és molt irònica. Passa el tren que estava esperant, sense conductor, *apersonal* com la ciutat mateixa, pujo i deixo enrere tots els turistes, que esperen el següent viatge, el que va direcció a l'aeroport. La meua línia, la de cada dia a les 6 del matí, va direcció a Zona Franca, o el que és el mateix, la zona de les fàbriques, les oficines, els magatzems... la zona del treball. El vagó és ple de gent, i també se senten multitud d'idiomes, com a l'andana, però no són els mateixos. Les veus sonen més cansades i les mirades estan perdudes. Suposo que en el fons tampoc hi ha res a mirar. I si hi ha alguna cosa, tampoc ens n'adonarem, la rutina, vestida de precarietat, fa que tot lloc perdi la seva màgia.

Voldria donar les gràcies a totes les meves amistats, a les meves companyes de pis, a la meua família i a tot el personal universitari. A la meua tutora del treball final, Valeria Santoro Lamelas, i a totes les persones del grup d'investigació on he dut a terme la recerca; als membres de la Comissió Acadèmica per deixar-me participar en la reelaboració del màster; a les doctorandes en Psicologia Social del grup d'Anàlisi del Discurs (GANDI) per ajudar-me a conèixer aquesta eina; i a les meves companyes de classe, per fer-me els dies més lleugers.

A totes elles, una abraçada enorme, ens veiem fora l'acadèmia!

Ivette

Resum

La precarietat residencial ha esdevingut un problema sistemàtic que experimenta gran part de la població. Un dels col·lectius afectats són els joves que es veuen forçats a desplaçar-se a causa de la centralització de les grans ciutats, però alhora, es veuen forçats a conviure amb aquesta precarietat, degut a la impossibilitat d'assolir la despesa d'un habitatge digne. Així, els objectius de la investigació són 1) explorar les posicions discursives que adopten en relació amb la mercantilització de la ciutat i; 2) comprendre com construeixen el vincle amb l'habitatge i el barri. L'estudi adopta una metodologia qualitativa on a través de l'anàlisi crítica del discurs s'analitzen 5 entrevistes a joves d'entre 23 a 27 anys, tots ells treballant i/o estudiant l'àrea metropolitana de Barcelona. Els resultats mostren una coexistència de discursos que reproduïxen la lògica neoliberal amb discursos que la confronten. Així, els participants relaten el desplaçament forçat com una imposició derivada de la centralització d'oportunitats i l'especulació immobiliària, però alhora, es responsabilitzen de la seva situació de precarietat. Pel que fa al vincle amb la llar i el barri, es detecten estratègies d'adaptació i resignificació d'aquests espais, tot i la persistència d'una sensació d'alienació. En conclusió, s'observa com la mercantilització de la ciutat debilita el sentit del lloc dels joves, que han de construir-lo de zero en desplaçar-se a un espai desconegut. L'habitatge actual es planteja com a temporal al no ser percebut com a propi i no assolir una funcionalitat adequada per a la vida familiar futura que s'espera tenir. Així, es normalitza la precarietat residencial com una etapa de la vida jove mentre es fa el pas a la vida adulta.

Paraules clau: sentit del lloc, precarietat residencial, joventut, Barcelona, neoliberalisme

Abstract

Residential precariousness has become a systematic problem that affects a huge part of the population. One of the groups affected are young people who are forced to move due to the centralization of sources, but at the same time, they are forced to live with this precariousness due to the impossibility of reaching the cost of decent housing. In this study, we will try 1) to explore the discursive positions they adopt in relation to the mercantilization of the city and; 2) to understand how they build the sense of place with housing and the neighborhood. The research adopts a qualitative methodology where, through critical discourse analysis, we analyze 5 interviews with young people between

23 and 27 years old. All the subjects of the study are working and/or studying in the metropolitan area of Barcelona. The results show a coexistence of discourses that reproduce the neoliberal logic with discourses that face it. The participants describe forced displacement as an imposition derived from the centralization of opportunities and housing speculation, but at the same time, they take responsibility for their precarious situation. Studying the link with home and neighborhood, strategies for adaptation and resignification of these spaces are detected, despite the persistence of a feeling of alienation. In conclusion, it is observed how the mercantilization of the city weakens the sense of place of young people, who have to build it up from zero when moving to an unknown space. Current housing is considered temporary as it is not perceived as owned and does not achieve adequate functionality for the future family life that is expected to be have. Also, residential precariousness is normalized as a stage of life while making the transition to adulthood.

Keywords: sense of place, residential precariousness, youth, Barcelona, neoliberalism

Índex

1. Introducció	1
1.1 Contextualització de la Problemàtica	1
1.2 Antecedents: Els Orígens de la Crisis Residencial	3
2. Marc Teòric	4
2.1. La Vulneració al Dret a la Vivenda	4
2.1.1 La Mercantilització de la Vivenda i la Ciutat	4
2.1.2 Neoliberalisme i El Rol de l'Estat	5
2.1.3 Alienació Residencial i Seguretat Ontològica	6
2.2. La Relació entre la Persona i l'Habitatge	8
2.2.1 Com una Vivenda es Transforma en una Llar	8
2.2.2 El Lligam entre la Persona i l'Entorn	9
2.2.3 Desplaçaments Forçats i Desvinculació	10
3. Objectius	12
4. Mètode	12
4.1 Marc Epistemològic	12
4.2 Selecció dels Participants	13
4.3 Tècnica de Recollida de Dades	13
4.4 Eina d'Anàlisi de Dades	14
4.5 Procediment	15
5. Resultats	15
5.1 Les Posicions Discursives sobre la Mercantilització	15
5.1.1. Del Relat del Desplaçament Forçat	16
5.1.2. Relats entorn l'Habitatge	18
5.1.2.1 Manca de Control sobre l'Habitatge	18
5.1.2.2 De la Precarietat de l'Habitatge	18
5.1.2.3 Falta de Polítiques sobre l'Habitatge	20
5.1.3. Del Relat de la Ciutat	20
5.2 La Construcció del Vincle amb la Llar i el Barri	23
5.2.1 La Búsqueda d'Afectivitat enfront l'Alienació Residencial	23
5.2.2 La Llar Familiar com a Objectiu de Vida	24
5.2.3 La Recerca d'Espais Personals i la Apropiació de l'Habitatge	25
5.2.4 La Búsqueda d'Espais Comuns: Fer Barri	27
6. Conclusions	28
7. Limitacions i Futures Línies d'Investigació	30
Referències	32
Annex	40
Annex A. Guió emprat per a les entrevistes	40

1. Introducció

1.1 Contextualització de la Problemàtica

Segons l'informe elaborat per les plataformes de InfoJobs i Fotocasa (2024) es calcula que el 2023, els ciutadans espanyols van destinar un 43% del salari brut a pagar el lloguer, un 65% en el cas de la província de Barcelona, sent el percentatge més elevat de l'Estat. I és que a Espanya, el preu mitjà del lloguer ha anat en augment des de 2015, sent el 2022 un 15.01% més car respecte a 2014 (Instituto Nacional de Estadística [INE], 2024b). En aquesta situació, el parc d'habitatge social¹ només cobria un 1.60% de les llars el 2020 (Dirección General de Vivienda y Suelo [DGVVS], 2020) i el nombre de vivendes buides ascendia a 3,828,307 l'any 2021, constituint el 14.41% d'habitatges totals (INE, 2021b).

Dins d'aquest context de precarietat residencial, la franja d'edat d'entre 16 i 29 anys és l'única on predomina el lloguer per sobre la tinència en propietat, englobant el 56.60% dels casos (INE, 2023). Així, l'edat d'emancipació espanyola és de les més elevades de la Unió Europea [UE], situant-se als 30 anys als 2022 (Eurostat, 2024a), trobant que, el 2020, el 62.90% dels homes i el 46.90% de les dones entre 25 i 29 anys vivien amb la família (INE, 2021a). Ara bé, tot i independitzar-se abans, elles presenten una menor taxa d'ocupació² (INE, 2024c) i, a la vegada el seu salari també és inferior, assolint una diferència de 5,022.02€ anuals el 2022 (INE, 2024a).

A més, en la població jove s'observen els salaris més baixos, ja que generalment el sou i l'edat augmenten a la par (INE, 2022). Mentrestant, la taxa d'atur juvenil espanyola lidera els rànquings europeus, amb un 24.70% l'agost de 2024 (Eurostat, 2024b) i pel que fa a l'estabilitat laboral, dels 16 als 29 anys predominen les contractacions per temporades -sent lleugerament superiors en elles- orientades sobretot a l'hostaleria i el comerç (Ministerio de Trabajo y Economía Social, 2024). Així doncs, si bé els joves són un dels col·lectius amb dificultats per accedir a una vivenda digna en trobar-se en un context de precarietat laboral, atur i devaluació salarial (Echaves-García & Martínez-Del Olmo, 2021) aquesta situació no s'ha d'entendre com una problemàtica basada en l'edat, sinó en la classe social, esdevenint un conflicte políticoeconòmic (Madden & Marcuse, 2016).

¹S'entén per parc d'habitatge social el conjunt d'habitatges de titularitat pública destinats a lloguers socials o de renda (Dirección General de Vivienda y Suelo, 2020).

²Concretament, la taxa d'ocupació femenina el primer semestre de 2015 era d'un 40.18% mentre que la masculina ascendia a 50.73%. Malgrat que ambdues han anat en augment, la diferència continua sent notòria, observant en el tercer semestre de 2024 un 47.29% de taxa d'ocupació femenina enfront un 57.84% d'ocupació masculina (INE, 2024c).

Tal com descriuen Madden i Marcuse (2016) sota la frase “*residential is political*”, la forma que adopta el sistema d’habitatge ve configurada per una lluita d’interessos entre diferents grups i classes. D’aquesta manera, no s’ha d’entendre el “sistema” com a quelcom incontrolable que actua per si sol sinó que atenent a Lefebvre (2017, p.57), un sistema amaga una estratègia, i una estratègia implica una decisió, una finalitat decidida. És per això que, en estudiar la situació actual envers l’habitatge cal analitzar el paper de l’Estat i de l’orientació econòmica vigent (Madden & Marcuse, 2016), tenint en compte els seus interessos i atenent les dinàmiques de classe, raça, gènere, sexualitat i nacionalitat que habiten en el capitalisme (Bohrer, 2019).

En aquest sentit, el capitalisme privatitza l’habitatge ponderant l’acumulació de capital per sobre el benestar (Harvey, 2005, p.65; Blanco-Romero, 2018). Posicionats des d’una ideologia neoliberal, els Estats no intervenen en la regulació dels mercats (Biebricher & Johnson, 2012), el preu de la vivenda augmenta i es produeix una reurbanització de les ciutats on els centres són habitats per persones de major capital mentre els joves i les classes treballadores són desplaçades a la perifèria (Torrado et al., 2021). En conseqüència, la vivenda és percebuda com un producte aliè a la persona, en especial pels llogaters que no tenen el control de la mateixa ni en guanyen un benefici econòmic (Pull, 2020). L’alienació implica objectificació de la vivenda, entesa com un producte intercanviable, no propi, una estranyesa, es planteja com la idea contrària a “sentir-se com a casa” (Madden & Marcuse, 2016).

L’alienació debilita el vincle amb la llar i el barri, tant per les persones que es veuen forçades a mudar-se, però també per les persones que continuen residint al barri, ja que la transformació sobrevinguda de l’entorn pot comportar un desplaçament simbòlic deixant de sentir l’espai com a propi (Di Masso et al., 2022). Dels desplaçaments físics també se’n pot desprendre una sensació d’inseguretat residencial, al conviure amb l’amenaça i la incertesa d’haver de deixar la vivenda en la qual es resideix (Solana-Solana et al., 2021).

En el present treball, la població objectiu seran joves que s’han vist desplaçats a l’Àrea Metropolitana de Barcelona a la recerca d’oportunitats formatives i/o laborals. La inestabilitat residencial, la distanciació d’amics i família i habitar en una ciutat desconeguda seran algunes de les peces que construiran un relat a través del qual indagarem en com configuren el vincle amb la llar i el barri. I, per altra banda, desgranarem els seus discursos per tal d’estudiar les diferents posicions discursives que adopten vers la mercantilització de la ciutat.

1.2 Antecedents: Els Orígens de la Crisis Residencial

El dret a la vivenda digna i adequada queda recollit en l'article 47 de la Constitució Espanyola, en el qual s'explicita que *“los poderes públicos promoverán las condiciones necesarias y establecerán las normas pertinentes para hacer efectivo este derecho, regulando la utilización del suelo de acuerdo con el interés general para impedir la especulación”* (Constitución Española, pág 11). D'aquesta manera, s'expressa el deure dels poders públics de protegir el dret a la vivienda, però no s'indica a través de quines polítiques fer-ho, deixant via lliure als legisladors per triar quin tipus de tinència immobiliària promoure a través de la protecció de diferents drets (propietat, arrendament, drets d'ús i d'habitació, etc.) (Moreno, 2015).

Dins d'aquesta flexibilitat, durant la segona cinquantena del S.XX, les polítiques espanyoles van optar per facilitar l'adquisició d'una vivenda en propietat afavorint l'obtenció de crèdits hipotecaris (Maldonado & del Olmo, 2017), la qual cosa va promoure un augment de la demanda d'hipoteques així com la construcció de noves infraestructures i habitatges (Naredo, 2009). Al mateix temps, es va donar un increment d'immigració que acabava esdevenint la mà d'obra de les noves construccions i a la vegada contribuint a augmentar la necessitat d'allotjament (Maldonado & del Olmo, 2017). D'aquesta manera, la venda i construcció d'habitatges van anar en auge durant el període comprès entre 1998 i 2007 (López, 2008).

En conseqüència, el 2008 Espanya era el país europeu amb més percentatge de vivendes en propietat i segones residències, mentre es situava a la cua d'habitatges de lloguer i vivenda social (Pérez & Janoschka, 2016). Ara bé, les entitats creditícies van assumir riscos elevats en facilitar en excés l'obtenció d'hipoteques, saltant-se normatives bàsiques de seguretat (Maldonado & del Olmo, 2017). En aquest sentit, es va potenciar el finançament d'economies domèstiques que van acabar esdevenint un deute inassumible per a moltes famílies, donant pas a desnonaments i deixant infraestructures a mig construir (Pérez & Janoschka, 2016), conduint finalment a una crisi laboral i financera (Maldonado & del Olmo, 2017).

Ara bé, el terme crisi s'ha d'entendre des de la perspectiva dels inversors i propietaris de classe mitjana que es van trobar davant aquesta situació inesperada d'inestabilitat residencial amb la posterior debilitació econòmica al 2008 (Madden & Marcuse, 2016). I és que pels col·lectius oprimits, com ara la classe treballadora i les comunitats pobres, l'habitatge sempre està en crisi (Madden & Marcuse, 2016).

Ja en els inicis de la crisi s'aconsellava dirigir la política d'habitatge a construir vivenda protegida i a la vegada, facilitar el lloguer d'aquelles residències que havien estat adquirides amb intenció d'invertir (López, 2008). Malgrat això, sembla que les cambres parlamentàries no van guiar-se per aquestes recomanacions, trobant-nos gairebé vint anys després, amb les mateixes necessitats desateses. Un escenari on les polítiques i no polítiques d'habitatge han engendrat una societat polaritzada entre propietaris i inquilins, sent la vivenda un element discriminatori que genera i reproduceix desigualtats econòmiques (Maldonado & del Olmo, 2017).

2. Marc Teòric

2.1. La Vulneració al Dret a la Vivenda

El dret a la vivenda digna i adequada queda recollit a l'article 47 de la Constitució Espanyola, on es fa referència no només a l'accés ("derecho a disfrutar de una vivienda") sinó que també a les condicions de la mateixa ("digna y adecuada"). Ara bé, a la pràctica, l'habitatge es troba en un conflicte entre ser entès com a dret o com a bé immoble (Madden & Marcuse, 2016). I és que el sistema econòmic actual comprèn la vivenda (i l'espai públic) com un negoci i no com a dret (Blanco-Romero, 2018), sent la crisi de l'habitatge una conseqüència previsible del capitalisme, que lluny de proveir una llar per a tothom, busca enriquir una minoria (Madden & Marcuse, 2016), prevalent l'acumulació de capital per sobre el benestar de la població (Blanco-Romero, 2018).

2.1.1 La Mercantilització de la Vivenda i la Ciutat

En primer lloc, cal comprendre com el capitalisme modela la ciutat en benefici propi. En aquest sentit, Henri Lefebvre (2017, p.41; p.194) narra com el capitalisme transforma els nuclis urbans en productes de consum, concentrant els negocis al centre de la ciutat per atreure-hi clients que, si bé consumeixen els serveis també en consumeixen el lloc, el que l'autor anomena el doble caràcter de la centralitat capitalista: la creació de llocs de consum i consums del lloc. En la mateixa línia trobem la mirada de David Harvey (2012, p.21-22), qui defineix la relació entre capitalisme i la urbanització com una relació de dependència on el capitalisme produeix el producte requerit per la urbanització i a la vegada, necessita la urbanització per absorbir el sobre producte generat.

És així com les elits locals, a fi de lucrar-se del turisme, redissenen els barris orientant-los al consum, donant pas a una aglomeració de turistes i fomentant la gentrificació (Gotham, 2005). En aquesta línia, Lefebvre (2017, p.156) narra com la

classe obrera era expulsada de les ciutats tradicionals, privada de la vida urbana arran d'una segregació produïda sota una estratègia de classe. L'autor relatava com els residents de grans ciutats eren desplaçats a la perifèria mentre els centres urbans es transformaven encarint-se de tal manera que només les persones adinerades podien continuar habitant-hi (Lefebvre, 2017, p.38-39).

Així, es produeix un procés d'espoliació, on la classe treballadora és privada de l'accés a la ciutat, expulsada a la perifèria i obligada a viure en condicions precàries d'habitatge i serveis, tot i ser la que manté la ciutat i el sistema econòmic a través de la seva força de treball (Kowarick, 1979, p.31, citat a Hidalgo et al., 2016). És per això que Harvey (2012, p.21), entén el procés d'urbanització com un fenomen relacionat amb la divisió de classes, on una minoria controla el producte extret d'un lloc i d'algú.

Davant aquest escenari, Lefebvre reclama el dret a la ciutat entès com el dret a una centralitat renovada, a llocs de trobada i d'intercanvi, al control dels ritmes de vida i del temps que permetin utilitzar plenament els moments, els llocs, una revolució que ha de néixer des de l'hegemonia obrera (Lefebvre, 2017, p.209). D'altra banda, Harvey (2012, p.20) planteja aquest dret com el dret a canviar i a reinventar la ciutat d'acord amb els desitjos propis, sent ideat com un dret col·lectiu que s'imposa sobre el procés d'urbanització (Harvey, 2012, p.20). Ambdós autors coincideixen en la configuració del dret a la ciutat com a una lluita contra la urbanització capitalista així com contra els efectes negatius que genera per a les classes populars (Garnier, 2012).

2.1.2 Neoliberalisme i El Rol de l'Estat

Segons Peter Marcuse (1985, p.215) el desplaçament dels veïns i la seva substitució per persones amb majors ingressos és entès com un fenomen impersonal, responsabilitzant a les tendències del mercat de l'increment dels preus de la vivienda en lloc d'atribuir la responsabilitat als propietaris. Aquesta despersonalització s'engloba en el marc neoliberalista, on es dota d'importància al mercat apartant a l'Estat del seu control (Biebricher & Johnson, 2012). Semblaria, doncs, que el capitalisme es configura com a neoliberal i antiestat, però atenent a Naredo (2009), només ho és parcialment, ja que, mentre defensa la llibertat d'explotació busca lucrar-se a través d'ajuts estatals i requalificacions de terreny, que permeten augmentar els preus de la vivenda.

El neoliberalisme configura una concepció de la persona com a un individu lliure de prendre les seves decisions, definint-lo com a responsable del seu destí, les seves accions i el seu benestar (Biebricher & Johnson, 2012; Harvey, 2005, p.65). La individualització que en deriva comporta a entendre la llar com un assoliment personal,

per la qual cosa la inseguretat de l'habitatge i la pèrdua de la casa poden ser percebudes com un fracàs de la persona (Wolf, 2024), en lloc d'assenyalar les desigualtats de classe generades sistemàticament pel capitalisme (Harvey, 2005, p.65-66). Aquesta concepció permet transformar la ciutat promovent la gentrificació i l'abandonament dels barris (Madden & Marcuse, 2016).

Així, l'habitatge està sotmès a una disputa entre diferents ideologies, interessos econòmics i projectes polítics (Madden & Marcuse, 2016), sent el neoliberalisme el corrent ideològic que busca privatitzar els habitatges per lucrar-se de la seva venda, entenent la defensa al dret a la vivenda digna com un entrebanc pel desenvolupament econòmic i el benestar humà (Harvey, 2005, p.65). En conseqüència, es modifiquen els espais urbans promovent el desplaçament de la ciutadania i la desposseïció de l'habitatge (Harvey, 2012, p.39). Per tant, les polítiques neoliberals condueixen a reduir el finançament de béns públics, obligant cada grup social a buscar formes alternatives d'aconseguir mantenir els seus béns (Harvey, 2012, p.116).

Un context en què els agents polítics adopten un rol principal, ja que si ells han permès l'auge de les polítiques neoliberals, també resulten fonamentals per reestructurar-les i reforçar el dret a la vivenda (Soederberg, 2017). Doncs existeixen prou recursos i capacitats per a construir habitatges accessibles per a tothom, però els actors que dominen el mercat opten per orientar el sistema d'habitatge en benefici propi, enriquint una minoria a canvi d'empobrir a una multitud (Madden & Marcuse, 2016).

2.1.3 Alienació Residencial i Seguretat Ontològica

Una de les conseqüències d'introduir la vivenda en el sistema políticoeconòmic és l'alienació residencial (Madden & Marcuse, 2016). L'alienació residencial refereix a l'allunyament entre la persona i el seu habitatge (Marcuse, 1975). Es dona en concebre la llar com a un producte de mercat aliè a la persona, i no com a un lloc per a l'inquilí (Pull, 2020), produint-se una desconexió afectiva, deixant de sentir la llar com a pròpia. No s'ha d'entendre com una problemàtica de les vivendes més empobrides sinó que afecta a tota mena de llars, a propietaris i a inquilins, a classes socials treballadores i benestants (Madden & Marcuse, 2016). És per això que l'alienació residencial es pot traduir en una experiència d'inseguretat, precarietat residencial i desempoderament (Madden & Marcuse, 2016), sent el sentiment d'alienació més pronunciat en els llogaters, ja que a diferència dels propietaris, no tenen el control de la compravenda de la vivenda ni en guanyen un benefici econòmic (Pull, 2020).

En relació amb l'anterior, la tinença en propietat s'ha relacionat amb l'estabilitat i el progrés personal degut als ingressos extrets del lloguer de l'habitatge (Hiscock et al., 2001). Així, l'autopercepció de control i estabilitat sobre la vivenda permet generar una sensació de seguretat ontològica (Madden & Marcuse, 2016), entesa com una sensació de confiança en el món, de fiabilitat cap a les persones i les coses (Dupuis & Thorns, 1998), així com en la continuïtat d'un mateix i del context material i social en què es troba (Giddens, 1990, citat a Power, 2023). No obstant això, si bé la tinença s'ha vinculat amb una major sensació de protecció, autonomia i estatus, no es pot afirmar que la seguretat ontològica depengui necessàriament de posseir una vivenda en propietat, sinó d'altres casuístiques com les condicions de la llar i el barri o la seva ubicació (Hiscock et al., 2001).

Tot i això, no s'ha d'obviar que la seguretat ontològica que emana de la vivenda assumeix una determinada posició de classe, ja que el control de l'habitatge pressuposa que la persona es pot permetre accedir a una llar de forma estable (Madden & Marcuse, 2016). En conseqüència, en les vivendes més empobrides el sistema actual d'habitatge acostuma a generar alienació residencial en lloc de seguretat ontològica (Madden & Marcuse, 2016). Ara bé, existeixen altres factors que s'hi vinculen, com ara la densitat del barri i l'accés i qualitat del transport (Jabareen et al., 2017), la mida i les condicions de la llar (Hiscock et al., 2001) o l'adopció d'hàbits i rutines de vida (Giddens, 2008).

En aquest sentit, Dupuis i Thorns (1998) resumeixen com la llar permet mantenir la seguretat ontològica a través de quatre casuístiques: 1) és un lloc associat a la permanència i la continuïtat; 2) permet dur a terme rutines; 3) es percep fora de supervisió per part de tercers, cosa que implica privacitat i llibertat fora de les expectatives externes (Mallet 2004) i; 4) representa una base segura on poder construir la identitat. El pes de les rutines diàries dutes a terme en la llar es podria qüestionar en casos de persones que passen menys temps dins la llar, com ara els joves (Dupuis & Thorns, 1998), però els autors indiquen que no implica que la vivenda no sigui un espai on poder obtenir seguretat ontològica, sinó que es pot adquirir d'igual manera, ja que continua sent entès com un lloc on refugiar-se de la vigilància del món, concebent-se com un espai en el qual confeccionar la identitat (Dupuis & Thorns, 1998).

De la mateixa manera, la permanència podria ser posada en dubte en situacions d'inseguretat residencial, on l'estança a la vivenda es veu amenaçada i les persones no poden planificar la vida amb suficient antelació (Campbell et al., 2013). Aquest succés podria debilitar el sentiment de seguretat ontològica i fomentar l'alienació residencial.

En aquest sentit, la inseguretat residencial s'ha evidenciat en casos de desnonaments (Pull, 2020) i desplaçaments forçats a causa de l'increment del preu de les vivendes (Solana-Solana et al., 2021), associant-se a una pitjor salut mental (Vásquez-Vera et al., 2019; Vásquez-Vera et al., 2022; Park & Jung, 2019).

En conseqüència i per tal de restaurar la seguretat ontològica, les persones adopten diferents estratègies. En el context de l'habitatge, Power (2023) identifica quatre de les respostes basades en l'emoció proposades per Giddens (1990, citat a Power, 2023) per tal de fer front a amenaces contra la seguretat, sent aquestes: 1) l'acceptació pragmàtica del risc; 2) l'optimisme sostingut; 3) el pessimisme cínici i; 4) el compromís amb les condicions del risc d'habitatge. L'autora també esmenta com les persones adopten estratègies basades en l'acció per tal de disminuir el sentiment d'inseguretat residencial, com ara pagar el lloguer a temps o establint relacions de confiança amb els propietaris (Power, 2023).

2.2. La Relació entre la Persona i l'Habitatge

2.2.1 Com una Vivenda es Transforma en una Llar

El terme anglès “home”, el que aquí traduirem com a “llar”, engloba una categoria material com és un espai amb un conjunt de significats i emocions relacionats amb la permanència i la continuïtat (Dupuis & Thorns, 1998). En aquest sentit, la llar esdevé una estructura física situada en un temps concret amb unes implicacions estètiques i morals per a les persones que hi habiten (Douglas, 1991), sovint relacionada amb la seguretat, la relaxació, la llibertat, l'autonomia i la privacitat, entre altres (Somerville, 1997). No obstant això, el concepte de llar s'acostuma a utilitzar de forma indiferenciada al de vivenda o habitatge, ara bé, aquests últims només refereixen a l'aspecte material de la llar (Mallet, 2004).

Fent una comparativa, l'habitatge seria un espai o “space” (aspecte material), mentre que la llar refereix a un lloc o “place”, el qual és un concepte tant físic com psicològic (Ujang & Zakariya, 2015). Així, un espai com ara un edifici o habitatge, és una zona concreta que esdevé una llar o lloc en el moment en què algú li dona un significat (Altman & Low, 1992, p.5), realitzant-ne unes interpretacions, representacions o identifications (Gieryn, 2000). D'aquesta manera, les persones es vinculen amb els espais a través dels significats que els hi atribueixen (el que en anglès es coneix com a “place meanings”) (Smaldone et al., 2005), mitjançant els quals es pot obtenir una sensació de seguretat (Dupuis & Thorns, 1998).

2.2.2 El Lligam entre la Persona i l'Entorn

Tanmateix, el vincle entre les persones i els llocs no només es basa en les interpretacions mentals que es realitzen dels espais, sinó que va més enllà. Per tal d'estudiar-lo sovint es recórrer al terme anglès “sense of place” o en català “sentit del lloc” (en endavant SOP). Malgrat que no existeix un consens de tot el que engloba, en aquest estudi s'adopta una perspectiva similar a la de Jorgensen i Stedman (2001) en la qual el SOP és entès com un constructe multidimensional que comprèn components afectius (“place attachment”), cognitius (“place identity”) i conductuals (“place dependence”). Kyle, Mowen i Tarrant (2004) i Ujang i Zakariya (2015) també adopten aquesta visió, però utilitzen “place attachment” no per fer referència a la part afectiva del SOP, sinó com a sinònim d'aquest.

Aquesta decisió guarda sentit atenent altres estudis que demostren com el component afectiu és el que més correlaciona amb el SOP (Vidal et al., 2010; Jorgensen & Stedman; 2001). No obstant això, no s'han d'obviar els altres components que s'integren en el SOP. D'aquesta manera, en les escales de mesura, com la proposada per Shamai (1991), els diferents nivells de SOP s'organitzen atenent a factors cognitius, emocionals i comportamentals. Així, l'autor crea un conjunt de categories que determinen el nivell de SOP tenint en compte els significats, sentiments i conductes que es donen en relació amb el lloc (Shamai, 1991). Per tant, cal definir els tres components del que en aquest estudi es considerarà SOP.

En primer lloc, l'aspecte conductual o “place dependence”, ha estat concretat pels autors Stokols & Shumaker (1982) com la força del vincle subjectiu de la persona amb el lloc, generada per una valoració de dos elements: 1) la qualitat de la situació residencial actual i 2; la qualitat de les situacions alternatives a les que es pot optar o s'ha optat. Així, quan les alternatives són considerades una pitjor opció, l'entorn es valora positivament generant un sentiment d'afecte i augmentant la importància per a la persona, transformant l'espai en un lloc (Altman & Low, 1992, p.146).

Pel que respecte al component cognitiu, o “place identity”, aquest comprèn cognicions que es relacionen amb l'entorn físic, records, idees, significats, valors i experiències entre altres (Proshansky et al., 1983), sent considerat una subestructura de la identitat de la persona (Altman & Low, 1992, p.188; Proshansky et al., 1983;), així com una categoria social que produeix un sentiment de pertinença a l'entorn en identificar l'individu (o grup) amb un espai físic (Vidal et al., 2010).

La “place identity” es construiria en part a través del “passat ambiental” de l’individu, de tal manera que seran les situacions que s’han viscut en un determinat espai (i en especial la capacitat de l’entorn per satisfer les necessitats de la persona) les que determinin la forma en què es defineix i s’integra en la identitat de l’individu (Proshansky et al., 1983). Una major sensació de pertinença també s’ha vist associada amb uns nivells més elevats de satisfacció amb el barri (Bernardo & Palma-Oliveira, 2016).

Finalment, el “place attachment” refereix al vincle afectiu entre les persones i un lloc específic (Hidalgo & Hernández, 2001). No s’ha de confondre amb “place identity” o pensar que aquests dos elements sempre es mostraran estretament vinculats, ja que una persona podria establir un vincle emocional amb un lloc i a la vegada sentir que no pertany al mateix (Hernández et al., 2007). El desenvolupament del “place attachment” depèn de les característiques de l’espai, de la personalitat de l’individu, les seves necessitats i preocupacions i la interpretació que realitza de la vida (Altman & Low, 1992, p.143) així com de les relacions culturals i socials que s’hi generen (Altman & Low, 1992, p.7).

2.2.3 Desplaçaments Forçats i Desvinculació

La vinculació afectiva amb un lloc pot ser debilitada per factors externs a l’individu com ara la transformació urbanística dels espais, que alhora fomenta un canvi en la percepció i els significats que se li atribueixen a l’entorn físic (Ujang & Zakariya, 2015). Al mateix temps, la transformació fomenta el desplaçament simbòlic dels residents (Di Masso et al., 2022), generant-los una sensació d’estar fora de lloc, disminuint la identificació amb l’espai (Altman & Low, 1992, p.274). D’aquesta manera, el desplaçament simbòlic pot ser definit com un procés de desubicació subjectiva que s’associa a la pèrdua del vincle social i físic amb el barri (Di Masso et al., 2022), malgrat que la persona continuï residint-hi.

La desvinculació també es produeix per desplaçaments físics, entesos com el canvi forçat de residència a causa de condicions que afecten la vivenda i 1) no es poden controlar o prevenir; 2) es produeixen malgrat complir totes les condicions per habitar a la llar i; 3) fan que sigui perillós i/o inassequible continuar residint-hi (Grier i Grier, 1978, citat a Marcuse, 1985, p.205). Pel que fa al present treball, estudiarem desplaçaments produïts per la centralització d’oportunitats formatives i laborals, comportant una mobilitat per a la classe treballadora, joves en procés d’emancipació i persones en processos de reajustament familiar (com ara divorcis) (Torrado et al., 2021).

Així doncs, els desplaçaments, tant físics com simbòlics, són una forma de violència que implica una mobilitat involuntària que trenca el sentiment de pertinença a una comunitat, espai o llar (Elliott-Cooper et al., 2020).

Aquesta mobilitat forçada és una de les formes que adopta l'alienació residencial, la qual és contrària al sentiment de llar (Madden & Marcuse, 2016), el qual requereix temps per configurar-se i finalment, poder percebre la vivenda com a tal (Dupuis & Thorns, 1998). En aquest sentit, l'alienació es presenta com l'extrem més baix de vinculació amb el lloc (Relph, 1976, p.51 citat a Shamai, 1991). En definitiva, els desplaçaments contribueixen a la debilitació del *place attachment* així com del *place identity*, component afectiu i cognitiu del que en aquest estudi es comprèn com a SOP. Ara bé, què implica aquest distanciament entre la persona i l'entorn?

Pel que fa al *place identity*, la identificació amb l'entorn s'ha relacionat positivament amb un major benestar i felicitat (Maricchiolo et al., 2021). Al mateix temps, el component afectiu, el *place attachment* juga un paper important en l'autoestima -individual o grupal- i l'orgull personal (Altman & Low, 1992, p.10). No només és beneficiós per la persona sinó que alhora motiva a tenir cura de l'entorn, el qual pot ser ignorat, abandonat o malmès si no es genera aquest vincle (Florek, 2011). En definitiva, el SOP pot conduir al confort, la seguretat i el benestar, però també pot comportar sentiments de por, disfòria o alienació si aquest no es desenvolupa de forma apropiada (Khaidzir & Kamal, 2023).

En els casos on una persona o grup ha hagut de canviar el seu lloc de residència, el caràcter obligatori o voluntari de la decisió pot comportar diferències a l'hora de vincular-se amb l'entorn. Per exemple, els universitaris que es muden voluntàriament a la ciutat per tal d'estudiar, han demostrat generar un *place attachment* i sentiment de pertinença a la comunitat universitària així com una visió positiva del món (Rollero & De Piccoli, 2010), el que es podria interpretar com a seguretat ontològica. Ara bé, el seu sentiment de pertinença al lloc o ciutat (que no a la comunitat o grup de persones amb les quals es relacionen) és més aviat dèbil (Hernández et al., 2007).

En canvi, en altres relocalitzacions involuntàries, com la de l'estudi de Bernardo i Palma-Oliveira (2005), es mostra com, en un primer moment de desplaçament es redueix la interacció amb els residents del nou barri i es té una visió negativa de l'entorn, i a la llarga, la població es divideix en dos grups: 1) els que redefeixen la seva identitat i s'adapten al nou veïnat i; 2) aquells que mantenen la identitat antiga

vinculada a l'anterior lloc de residència, reduint la seva interacció amb la resta de veïns i mostrant una menor satisfacció en comparació amb l'altre grup.

Ara bé, com es desenvolupa el vincle amb l'espai en els joves que s'han desplaçat en cerca d'oportunitats formatives o laborals un cop establerts de forma indefinida en la ciutat? Aquesta serà alguna de les preguntes que resoldrem en aquesta investigació, treballant amb una població d'estudi que encara no ha estat investigada.

3. Objectius

Els objectius els quals es pretenen assolir en el present estudi es poden dividir en dos objectius generals:

- 1) Analitzar les diferents posicions discursives sobre la mercantilització de Barcelona i com aquestes reproduïen o resisteixen la lògica neoliberal.
- 2) Analitzar com construeixen discursivament les seves experiències de pertinença, afectivitat i vincle amb la llar i el barri d'acollida.

4. Mètode

4.1 Marc Epistemològic

Atenent els objectius plantejats, la investigació adopta un caràcter qualitatiu per a poder comprendre i profunditzar en les vivències de la població d'estudi (Corbetta, 2013, p.48), la qual cosa es dificulta d'analitzar amb una investigació quantitativa, on la interacció amb els participants és més superficial (Ballestín & Fàbregues, 2018, p.27) i no és possible aproximar-se a detalls complexos com són les emocions i els pensaments que experimenten (Strauss & Corbin, 2002, p.20). Així, la importància de les dades obtingudes radica en la seva anàlisi exhaustiva i contextualitzada i no en la generalització dels resultats (Carballo, 2001; Corbetta, 2013, p.48).

Alhora, s'adopta una perspectiva crítica, analitzant una problemàtica social com és la de l'habitatge i la seva relació amb l'estructura política i econòmica (Bautista, 2011, p.63). En aquest sentit, la situació històrica i els valors que l'envolten tenen un pes fonamental en la investigació, que busca aportar nous coneixements respecte a la problemàtica a estudiar per tal de motivar a l'acció i transformar les estructures que la sustenten (Guba & Lincoln, 2002). Així, des de la mirada de la psicologia social crítica, l'estudi estableix un compromís científic amb els processos de transformació polítics i socials (Íñiguez-Rueda, 2003).

4.2 Selecció dels Participants

Per a la selecció de la mostra es va realitzar un escrutini a partir dels següents criteris d'inclusió: 1) tenir entre 18 i 30 anys; 2) residir o treballar a l'Àrea Metropolitana de Barcelona; 3) costejar-se les despeses pròpies; 4) haver-se desplaçat a l'AMB, és a dir, que no tinguin a l'AMB la residència familiar. D'aquesta manera, van quedar exclosos de la població d'estudi els joves que residien a la vivenda familiar o de tercers sense pagar-ne despeses. Es parteix d'un mostreig de selecció intencionada o per conveniència, partint amb entrevistes a persones properes (Casal & Mateu, 2003), donant pas a un mostreig per bola de neu, de manera que els participants inicials van facilitar el contacte amb altres persones per a ser entrevistades, sempre atenent els criteris d'inclusió (Aurtenetxe, 2018, p.160).

En total, la mostra d'estudi està composta per 5 participants, amb una mitjana d'edat de 25 anys, tots ells treballant o residint a l'AMB. Les dades sociodemogràfiques dels participants es resumeixen en 1) gènere: 2 persones que es defineixen com a dones i com a 3 homes; 2) província de la residència familiar: 1 Lleida, 1 Tarragona, 1 València; 2 Mallorca; 3) nivell educatiu més alt assolit: 1 amb batxillerat o equivalent, 1 grau universitari; 3 màster universitari; 4) nombre de vivendes en què han residit els últims 10 anys: 4 persones en 6 vivendes i 1 persona en 5 i; 5) nombre de persones amb què comparteixen pis: 2 persones conviuen amb la parella, 2 en un pis amb 4 amics i 1 persona resideix sola.

4.3 Tècnica de Recollida de Dades

Com a tècnica de recollida de dades s'usa l'entrevista, l'objectiu de la qual radica en conèixer la perspectiva de la població a estudiar (Corbetta, 2013, p.344), de manera que es recullen dades subjectives com ara creences, valors i opinions (Ballestín & Fàbregues, 2018, p.128; Carballo, 2001; Bautista, 2011, p.172). Concretament, s'empra l'entrevista semiestructurada, la qual aporta certa flexibilitat a la conversa (Gill et al., 2008) podent-se realitzar preguntes que inicialment no figuraven en el guió, però que sorgeixen durant l'entrevista (Ballestín & Fàbregues, 2018, p.134-135). D'aquesta manera, malgrat que es disposi d'una pauta, l'entrevistador pot canviar l'ordre de les preguntes o profunditzar en temes diferents quan ho consideri necessari (Corbetta, 2013, p.352-353).

En aquest sentit, a l'inici de la comunicació es va recordar la voluntarietat de la participació en l'estudi, així com el compromís dels investigadors en garantir l'anonimat

dels participants, els quals van firmar el document informatiu atorgant el seu consentiment per a l'enregistrament d'àudio de l'entrevista i la seva posterior transcripció (Ballestín & Fàbregues, 2018, p.151-152), document el qual ha estat aprovat per a la Comissió de Bioètica de la Universitat de Barcelona. Finalment, es considera que les entrevistes s'han realitzat amb èxit en establir-se una conversa fluida i agradable per ambdues parts en la qual queden reflectits els principals punts de vista de la persona entrevistada respecte a la temàtica a estudiar (Merlino, 2009, p.125-126).

En la mesura del possible, es va procurar realitzar les entrevistes en la llar del participant, sent sempre seva la decisió final. En els casos que no va ser possible, es va proposar apropar-se al barri o entorn pròxim al lloc de residència. El procés de recollida de dades va finalitzar quan les entrevistes ja no aportaven informació nova, considerant que s'havia arribat a un punt de saturació (Martínez-Salgado, 2012). En total, es van realitzar 5 entrevistes, de les quals 4 van donar-se a la llar del participant, i 1 a la residència de l'entrevistadora. Així i tot, es va poder observar el pis on habitava en compartir-lo amb una de les altres persones entrevistades. La duració mitjana de les entrevistes va ser de 37 minuts. A més, durant les entrevistes es van apuntar anotacions rellevants que emanaven del discurs del participant, per tal de recuperar-los posteriorment en l'anàlisi.

4.4 Eina d'Anàlisi de Dades

L'eina emprada per tal d'estudiar les dades obtingudes és l'anàlisi del discurs (d'ara endavant AD). Hi ha moltes formes d'entendre aquesta tècnica, que de fet, és considerada alhora un camp d'estudi (Sayago, 2014). Tanmateix, les diferents perspectives d'entendre l'AD coincideixen en la comprensió del llenguatge com un mitjà a través del qual definir el món, així com remarquen la importància que té el discurs en la construcció social de la vida (Gill, 2000). Pel que fa a aquesta investigació, s'entén l'AD a través de la concepció de Jaworski i Coupland (1999, p.3 citat a Trappes-Lomax, 2004), comprenent que en el llenguatge es reflecteix un ordre social.

En aquest sentit, l'anàlisi adopta una perspectiva crítica a través de la qual es té en compte les diferents relacions de poder que sostenen el discurs entenent la posició on es situa l'emissor. Així, es pren el model tridimensional de Norman Fairclough (1992; 2013) com a base per orientar l'anàlisi. Aquest model es pot dividir en tres punts a través dels quals estudiar el discurs: el text, la pràctica discursiva i la pràctica social. Pel que fa al text, s'atén el vocabulari, la gramàtica, la cohesió i l'estructura. La pràctica

discursiva, en canvi, es centra en l'estudi de la força i coherència del discurs així com la seva intertextualitat (gènere, estil, ús de negacions, ironies, etc). Finalment, l'anàlisi de la pràctica social refereix a la ideologia i l'hegemonia del discurs, és a dir, atén les diferents relacions de poder així com a la forma en què es reproduïx, desafia o reestructura el discurs dominant.

4.5 Procediment

Les entrevistes es van efectuar en els mesos de febrer i març. Al març es va començar amb l'anàlisi que va durar fins a mitjans de maig. Inicialment, es van transcriure les entrevistes de forma manual, per tornar a escoltar les gravacions i refrescar el contingut d'aquestes. Després, es va realitzar una primera lectura de les transcripcions, tot fent-ne una primera anàlisi on s'anotaven diferents idees i estratègies discursives que sorgien dels relats i copiant els fragments més representatius en un document a part. Posteriorment, es va fer un segon escrutini dels discursos, reduint els extractes seleccionats a 16 per l'estudi del primer objectiu i 17 pel segon, un total de 33, que són els que finalment es mostren en l'apartat de resultats.

L'anàlisi dels relats entorn el primer objectiu va enfocat a les posicions de resistència i reproducció que adopten els entrevistats en relatar la seva experiència vivint a l'AMB, on s'ha observat un gran ús de recursos retòrics. En aquest cas, l'anàlisi s'ha dividit en com descriuen 3 relats en relació amb la vivenda i la ciutat: 1) el desplaçament forçat; 2) la situació de l'habitatge i; 3) la ciutat i el barri. Pel que fa al segon objectiu, l'anàlisi s'ha centrat com es descriu la forma en què la persona es vincula amb la vivenda i el barri. Algunes de les preguntes que han guiat aquesta anàlisi han estat: des de quina posició es produeix el relat en relació amb l'entorn?; què implica sentir-se part del barri?; quina funcionalitat es busca en la vivenda?

5. Resultats

5.1 Les Posicions Discursives sobre la Mercantilització

En aquest apartat s'analitzen les diferents posicions discursives que s'adopten respecte a la mercantilització de la ciutat i l'habitatge, així com del desplaçament forçat. Inicialment, els discursos visibilitzen la dificultat d'accés a un habitatge digne com una problemàtica col·lectiva que ha estat generada pel sistema. Ara bé, una lectura profunda s'observa com s'hi troba amagada una reproducció de la lògica neoliberal, que responsabilitza al subjecte de la seva situació precària.

5.1.1. Del Relat del Desplaçament Forçat

En els criteris d'inclusió de la mostra, s'estipulava que els participants havien d'haver experimentat un desplaçament físic a l'AMB. Si ve no es concretava el caràcter d'aquest (forçat o no), la realitat és que totes les persones relaten la mudança com una situació imposada.

“Bé, ja et dic, va ser una mica perquè no tenia més remei. Si volia fer aquesta carrera, si volia lluitar per aquest futur, havia de venir a Barcelona. I és com... no tenia una altra” (Neyder, 25 anys)

“Com ens ha passat a moltíssims catalans, o ja no només catalans, o sigui, gent de tot arreu, acabem venint a Barcelona perquè no ens queda una altra” (Neyder, 25 anys)

Inicialment, pot ser semblar que es reproduceix la lògica neoliberal de la responsabilització del subjecte i de la seva lliure decisió (Biebricher & Johnson, 2012; Harvey, 2005) “si (jo) volia fer aquesta carrera” així com la idea de la meritocràcia, sostenint que l'esforç val la pena “si (jo) volia lluitar” perquè condueix a una meta desitjada “per aquest futur”. Fent un símil amb la idea del somni americà o “American Dream”, el desplaçament, el “somni Barceloní” és vist com una aspiració en una societat percebuda des d'una irrealitat, on tothom té les mateixes possibilitats de succés, invisibilitzant les desigualtats estructurals (Litter, 2013).

Ara bé, l'entrevistat assenyala directament el caràcter forçat del desplaçament emprant l'imperatiu “havia de venir”. Aquí, es visibilitza la manca d'oportunitats i la centralització de Barcelona dins de Catalunya “com ens ha passat a moltíssims catalans” així com de manera internacional “o ja no només catalans”, i per això també col·lectivitza l'experiència, remarcant que es tracta d'una problemàtica estructural que afecta una multitud. D'aquesta manera, el discurs contradiu la ideologia neoliberal responsabilitzant al sistema i no a l'individu.

“Pff, o l'única et diria. Com a mínim per començar. Avui dia, necessitava com a guanyar experiència a algun lloc perquè com a autònom ho veia com a molt difícil com a mínim i potser no soc prou espavilat per fer-ho. O sigui, hi ha gent que podria, però a mi no... no, no ho trobava” (Neyder, 25 anys)

Coincidint amb els resultats de Wolf (2022), es conforma una dualitat on s'assenyala el caràcter estructural de la crisi de l'habitatge i, al mateix temps, es produeix una autoresponsabilització de l'individu vers la seva situació residencial. Inicialment, es realitza una confrontació amb la lògica neoliberal, plantejant el desplaçament com a forçat, ja que era “l'única” opció davant la necessitat de “guanyar

experiència a algun lloc”, sense definir on, perquè tampoc és l’individu qui té l’agència com per triar-ho, sinó que va allà on hi ha la font d’oportunitats. Al mateix temps, mudar-se a Barcelona es planteja com la conseqüència d’un fracàs individual, responsabilitzant a la persona del desplaçament forçat.

En aquest sentit, en Neyder relata com “hi ha gent que podria” evitar el desplaçament, però ell no és capaç perquè “com a autònom”, és a dir, per si mateix, “ho veia com a molt difícil”. S’atribueix el fracàs a les capacitats individuals, ja que no es considera “prou espavilat”. Amb l’ús d’aquest quantitatiu “prou”, la idea neoliberal del lliure mercat i la competència, es fa més notòria, sent cadascú el seu propi gerent capaç d’escollir el seu futur en un context en què l’Estat no regula les regles del joc sinó que s’adapta a elles (Rossi & Blengino, 2014).

No es tracta de ser “espavilat”, sinó de ser-ho “prou” en comparació a la resta de persones que també estan buscant feina en el mateix sector, amb les quals competeix per no haver de desplaçar-se a la recerca d’oportunitats laborals. Una dinàmica que es produeix en aquelles comunitats on la falta d’oferta laboral i la sobrequalificació de la població provoquen un desajust, de tal manera que, o s’accepta treballar en una feina per la qual s’està sobrequalificat o la persona es veu obligada a migrar (González-Leonardo et al., 2020).

“Això ho he comentat a vegades amb els meus pares i tal i és com també és el fet de què t’aporta viure fora, que no és ni millor ni pitjor, és una experiència *distinta*, i hem comentat que encara que els estudis haguessin estat a Mallorca, segurament *haguessim* decidit... això” (Artur, 27 anys)

En aquest cas, l’entrevistat construeix una situació hipotètica “segurament *haguessim* decidit... això” per tal de reforçar la idea que el desplaçament va ser una elecció voluntària i seria la mateixa malgrat que canviessin les circumstàncies perquè és ell qui té l’autonomia de triar-ho, de manera que queden invisibilitzades les desigualtats territorials basades en la centralització dels estudis i la manca d’oferta local.

El mateix fragment reproduceix la idea neoliberal del subjecte emprenedor que ha d’assumir un risc “viure fora de casa” per tal d’invertir en el seu futur “el fet de què t’aporta” (Hernández & Aldana, 2017). Migrar es planteja com una elecció esperable per construir una vida adulta, autònoma, amb capital cultural. Es naturalitza la mobilitat com una etapa de la vida, com el recomanable, amagant el caràcter forçat del desplaçament i sense esmentar les dificultats del mateix atesos al conflicte amb el mercat immobiliari.

5.1.2. Relats entorn l'Habitatge

5.1.2.1 Manca de Control sobre l'Habitatge

En alguns discursos de les persones entrevistades es descriu el fet de trobar pis com una qüestió de sort, despolititzant el problema de l'habitatge en invisibilitzar la seva naturalesa estructural:

“*Osiga*, vaig tenir moltíssima sort perquè... jo... hm... mai... *bueno* “mai” entre cometes, he hagut de buscar pis perquè a Alacant el pis és de la meua família aleshores jo ja vaig arribar i jo ja sabia on hi aniria” (Paula, 25 anys)

“Vaig tenir moltíssima sort, que en el moment no la vaig saber apreciar tantíssim, però amb els anys que han passat *me’n* adono que vaig tenir moltíssima sort amb els companys, moltíssima sort amb l'habitatge en si mateix que em va tocar que diguem” (Eduard, 27 anys)

En el primer cas, el capital social de la persona, en aquest cas la seva família, la dota d'un privilegi patrimonial com és el fet de poder accedir a una vivenda fora de la localitat on resideix. Tot i això, l'expressió “vaig tenir moltíssima sort”, emprada pels dos entrevistats, camufla aquest privilegi d'atzar, on les desigualtats no es presenten com a conseqüència inequívoca del sistema sinó com a casualitats esdevingudes de forma natural. En el segon extracte, “moltíssima sort” es repeteix fins a tres vegades, accentuant el caràcter atzarós i fora del comú, acceptant que la norma és viure en un habitatge precari. Al mateix temps, amb l'ús de l'adverbi “moltíssima” la situació es defineix com un cas excepcional.

Ara bé, cal esmentar que la sort no s'ha de comprendre únicament com una invisibilització de patrons socials. Així, la sort també pot ajudar a contradir l'enfocament neoliberal en entendre com les nostres capacitats són limitades a l'hora de fer front a problemàtiques estructurals que ens interpel·len sense que nosaltres en siguem responsables (Sauder, 2020).

5.1.2.2 De la Precarietat de l'Habitatge

“Això era abans un dentista, ho van reformar, el vaig estrenar jo i realment estic molt content perquè... no és ideal, no? planta baixa és el que té, no té una habitació separada com a tal, però jo no em puc queixar, vull dir, no estic... estic molt bé” (Artur, 27 anys)

Aquí, s'observa com l'entrevistat presenta algunes mancances de la seva vivenda “planta baixa és el que té, no té una habitació separada”, però alhora es torna a denotar la impossibilitat de queixar-se “jo no em puc queixar”. A més, s'adopta una posició d'acceptació pragmàtica (Giddens, 1990, citat a Power, 2023), fent un exercici d'autoconvecció “estic molt bé”, tot i entendre que la situació “no és ideal”.

Resulta interessant veure com es produeix una resignificació de l'espai. Així, l'entrevistat es contradiu en descriure l'habitatge com a nou “el vaig estrenar jo”, presentant la situació com a una oportunitat positiva, quan prèviament informa que l'espai ha estat reconvertit i no creat de nou “abans era un dentista”. Tanmateix, s'observen lògiques de confrontació a la ideologia neoliberal tot fent una crítica a les condicions de les vivendes, la inseguretat residencial i la naturalització de la precarietat:

“És un pis terrible. És un pis antic que van renovar com una mica per cobrir la façana i poder-ho després llogar. [...] s'ha fet una inversió per a deixar-lo *xulo* i després, això, aprofitar-se. Què és una mica com funciona tot el tema dels lloguers avui en dia” (Neyder, 25 anys)

L'entrevistat posa en manifest una estratègia especulativa com és la revalorització dels habitatges. D'aquesta manera, els propietaris “van renovar com una mica per cobrir la façana”, el just, “una mica”, malgrat que el pis encara presenta unes condicions de subsistència “és un pis terrible”. La rapidesa i facilitat amb la qual es pot mercantilitzar el pis, percebut com un bé immoble i no com una llar, fa que el manteniment d'aquest sigui vist com una despesa innecessària (Fields & Uffer, 2016).

Així, es maquilla un habitatge precari per poder treure'n profit del mateix “deixar-lo *xulo* i després, això, aprofitar-se”. Neyder denuncia les pràctiques especulatives criticant el funcionament del mercat del lloguer i denotant el seu caràcter indefinit. No es tracta d'una situació puntual o aïllada, sinó que ha esdevingut la norma, “és una mica com funciona tot el tema dels lloguers avui en dia”.

“Jo espero molt sincerament durant aquests 4 anys trobar una feina fixa que em permeti això, poder seguir dintre una vivienda. Cosa que me sembla distòpica. No... no, osigui, tant de bo passi però *me* sembla distòpic que sigui un hipotètic, un interrogant. No hauria de viures en una situació on has de tenir por d'acabar al carrer o de no acabar-ne... és molt trist” (Eduard, 27 anys)

Aquest fragment qüestiona de forma directa la naturalització de la precarietat residencial i, en especial, la inseguretat que genera “no hauria de viures en una situació on has de tenir por d'acabar al carrer”. L'experiència es planteja com a “distòpic”, “hipotètic”, “un interrogant”, criticant el fet que la vivienda hagi esdevingut un privilegi perdent la seva essència com a dret i garantia de vida i transformant-se en la incertesa reflectida en la inseguretat residencial.

5.1.2.3 Falta de Polítiques sobre l'Habitatge

D'acord amb els resultats de (Calo et al., 2021), s'observa una manca de relats envers la sostenibilitat ambiental del sistema de vivenda, però a diferència de l'estudi esmentat, sí que s'han trobat discursos que manifesten alternatives d'habitatge diferents del lloguer:

“Sí que hi ha com a vivendes cooperatives que per entrar-hi hi ha com procesos de selecció, que si que has de ser una persona en una situació vulnerable i... i això, hi ha com alternatives, hi ha opcions però de manera sistemàtica no crec que s'estigui fent res per a realment canviar-ho” (Neyder, 25 anys)

De totes maneres, s'apunta al silenci de les institucions i agents polítics enfront de la crisi de l'habitatge, esmentant com aquestes alternatives emergeixen del poble “però de manera sistemàtica” no es creu “que s'estigui fent res per a realment canviar-ho”. L'adverbi “realment” marca com potser es manifesten estratègies per fer front a la crisi, però són més una declaració d'intencions teòrica que una pràctica real, assenyalant el caràcter insuficient de les accions polítiques (Blanco-Romero, 2018). Al mateix temps, els “processos de selecció” i l'imperatiu “has de ser una persona en una situació vulnerable” detonen el caràcter limitat i residual d'aquestes alternatives.

5.1.3. Del Relat de la Ciutat

La reproducció de la lògica neoliberal no es troba només en l'accés i les condicions de l'habitatge, sinó també en la descripció que es fa de la ciutat. Una de les idees generals és que Barcelona és una ciutat individualista i anònima, on costa molt generar vincles si ets una persona que ve de fora l'àrea metropolitana.

“La ciutat és una miqueta complicada perquè una cosa que he après és que un ha de fer-la servir. Un ha de sapiguer que es lo que cercar i com buscar-ho. (...) Si vas una miqueta sense guia, és una miqueta “*escull la teva aventura*” que diguem, però... *bueno*, en part estic content que amb *los* anys estic tenint la sensació que estic sapiguent aprofitar la vida en la ciutat” (Eduard, 27 anys)

En aquest fragment, l'entrevistat es responsabilitza a si mateix del profit que en treu de la ciutat “un ha de sapiguer que es lo que cercar i com buscar-ho” de manera que la inclusió en la ciutat depèn de l'individu i no de les estructures socials. Així, a través de la metàfora “*escull la teva aventura*”, es descriu Barcelona com una font d'oportunitats, reptes i proves, que determinaran el futur del protagonista en funció de les seves eleccions.

Finalment, l'Eduard esmenta "estic sapiguent aprofitar la vida en la ciutat", com un mèrit basat en l'esforç propi que a més va acompanyat d'un factor temporal "amb *los* anys", com si hagués completat les proves de l'aventura i hagués demostrat al joc de la ciutat que es mereix gaudir d'ella. Ara bé, aquesta participació de l'individu en la vida urbana també es podria entendre com una crítica a la mentalitat neoliberal:

"Durant *los* anys m'he esforçat en participar al centre cívic del barri, anar al casal de joves del barri, festes populars i tal... Se fa una miqueta difícil sent una persona que ve de fora, que no té una xarxa establerta aquí però... poc a poc estic intentant construir" (Eduard, 27 anys)

Així, el mateix entrevistat adopta una posició de resistència i lluita enfront del sistema a través de la participació activa en la producció de la vida cultural de la ciutat (de la Garza, 2014; Janoschka et al., 2014). En implicar-se en espais col·lectius que nodreixen el teixit urbà, col·laborant en el "centre cívic", el "casal de joves" o acudint a les "festes populars" és l'individu qui pren la iniciativa de construir vincles comunitaris en una ciutat que no està dissenyada per "una persona que ve de fora". Ara bé, l'anonimat que caracteritza Barcelona i la dificultat per generar vincles no sempre s'observa com un factor negatiu:

"Sí que és veritat que a vegades, *bueno*, tots volem el que no tenim, no? Perquè molta gent que està a pobles diu: "vull fugir del poble perquè realment fas una cosa al poble i tothom ho sap i tothom no sé què" i vol una mica l'anonimat de la ciutat, però després estàs a la ciutat i dius: "*bueno* m'agradaria que fos més fàcil crear vincles, no?" Què és complicat, per tant, és una mica la part bona i dolenta de tot" (Artur, 27 anys)

La ciutat es contrasta amb el poble de tal manera que una aporta anomenat mentre l'altre facilita l'adopció de vincles socials.³ Aquí s'expressa com, el subjecte, en concebre's com a lliure i responsable, entén el seu malestar com quelcom innat de la vida humana "tots volem el que no tenim", naturalitzant una incomoditat que li ve imposada pel sistema estructural (Presta, 2021). A la vegada, el desig, la idea on mai res és suficient, on sempre cal incloure-ho tot, deriva al consumisme que alimenta el capitalisme. És interessant esmentar com aquest component d'enveja també ha aparegut en una altra entrevista a un noi de 25 anys, per la qual cosa potser podria ser un tret més potenciat segons el gènere.

"És una mica com el fet d'envejar el que no tens, i després quan t'hi trobes dius, *vale*, on estic?" (Neyder, 25 anys)

³ Si bé no entraré en estudiar com el discurs planteja una lògica diferent per a establir vincles en la ciutat i en el poble, crec que aquesta pot ser una temàtica interessant per futures recerques, que desenvoluparé més a fons en l'apartat de futures línies d'investigació.

Retornant al fragment de l'Artur, s'observa com l'entrevistat adopta una posició de submissió al sistema, no el qüestiona ni s'hi oposa, sinó que accepta que "és complicat", "és una mica la part bona i dolenta de tot". Així, es desplaça la responsabilitat del sistema cap a l'individu, responsabilitzant al subjecte del malestar. D'aquesta manera, és l'individu qui ha de trobar l'equilibri entre la llibertat de la ciutat anònima i la comunitat del poble, veient la insatisfacció com a condició natural de la vida. En contraposició, altres relats destaquen com l'anonimat i individualització van lligats a la mercantilització de la ciutat, sent conseqüència directa del sistema:

"És que crec que és una ciutat que no està pensada per la gent que vol viure-hi. Osigui, és una ciutat per a turistes, som un parc temàtic i els pàssos d'aquest parc temàtic som els que estem pagant els preus desorbitats dels lloguers o vivim a zones racòndiques de Barcelona com els barris més... com es diu... perifèrics" (Neyder, 25 anys)

Barcelona es planteja com una ciutat per al consum turístic, a través de l'expressió "parc temàtic", que emfatitza com ha estat dissenyada per al consumidor i no per a qui vol viure-hi, de tal manera que els espais públics són modificats per atreure el turisme i la gentrificació (Gotham, 2005). La ciutadania es posiciona en un rol de subordinat "els pàssos d'aquest parc temàtic", sense capacitat de decisió sobre l'entorn que l'envolta. Així, el desplaçament i l'exclusió a "els barris més (...) perifèrics" converteixen el centre de la ciutat en un espai reservat per a les elits econòmiques (Lefebvre, 2017, p.38-39).

"El problema és que a les zones més centrals està vivint gent que pos... són principalment estrangers que tenen un nivell econòmic i adquisitiu molt més gran que realment els que estem treballant aquí" (Paula, 25 anys)

L'entrevistada s'oposa al model de la ciutat neoliberal pensada per la inversió estrangera, mentre es deixa de banda "els que estem treballant aquí". Explicita una tensió entre el dret a la vivenda i la mercantilització d'aquesta, els que treballen no hi poden viure, però els que poden pagar una vivenda no formen part de la ciutat són "estrangers" que ocupen l'espai central. Així, es planteja una lluita de classes que reivindica la ciutat per al treballador, per a qui la fa funcionar, un reflex del dret a la ciutat (Harvey, 2012, p.20), a modelar-la d'acord amb l'interès de la població.

En resum, a través d'ambdós extractes es pot veure com es produeix una doble centralització. La centralització *de* la ciutat, el que acaba forçant a persones d'arreu a mudar-se a l'AMB en busca d'oportunitats acadèmiques i laborals, i la centralització *dins* la ciutat, que provoca el procés d'espoliació (Hidalgo et al., 2016), d'expulsió de

les classes treballadores a la perifèria. Es veuen obligades a venir però després, es veuen obligades a desplaçar-se als afores a causa de la incapacitat econòmica d'assolir els alts preus de les vivendes de les zones més cèntriques.

5.2 La Construcció del Vincle amb la Llar i el Barri

Cal tenir present que la població a estudiar està composta per joves d'entre 23 a 27 anys que s'han vist forçats a marxar de la seva vivenda familiar als 17 - 18 anys passant a viure a una altra població, on de manera recurrent han de cohabitar amb desconeguts, en vivendes precàries i canviant freqüentment de residència. La mitjana de vivendes en les quals han habitat els participants dels darrers 10 anys és de 6, el que s'acaba traduint en una mudança anual o cada dos anys en funció de la persona entrevistada.

5.2.1 La Búsqueda d'Afectivitat enfront l'Alienació Residencial

Com s'ha esmentat anteriorment, el desplaçament forçat cap a l'AMB és vist com el pas a la vida adulta, l'esperable, una oportunitat per tal de continuar els estudis o iniciar-se en el món laboral. Tot i així, després de la mudança, l'individu es troba en un entorn hostil, aliè. Habita en una llar que pertany a una altra persona, compartint-la amb tercers (sovint desconeguts), trobant-la descuidada i en condicions millorables en el marc d'una ciutat massificada on no es té un teixit social establert.

“Em vaig agobiar molt, vaig dir, això em ve gran, em ve gran, em ve gran... Vull dir, és una ciutat massa, massa... Tot, viure sol, gran, no sé què. I va ser això, una mica d'agobio, de... no per Barcelona en sí, suposo, sinó per la novetat. Suposo que si treus Barcelona i fiques una altra ciutat m'hagués passat una mica similar” (Artur, 27 anys)

Per tant, partim d'un primer moment en què no hi ha un SOP definit. Barcelona és intercanviable amb qualsevol altra població “si treus Barcelona i fiques una altra ciutat m'hagués passat una mica similar”. Aquesta homogeneïtzació de les ciutats condueix a una desconexió emocional necessària pel capitalisme, ja que permet que els espais puguin ser intercanviats entre si quedant reduïts a la seva funció d'acumulació de capital (Mitchell, 2017). Així, la densitat poblacional lligada a la falta de vincles i, en aquest cas, al “viure sol”, es configura com un malestar que obstaculitza la vinculació amb l'espai, que genera una sensació d'ofec “em ve gran, em ve gran, em ve gran”.

“Ya sabes que es un piso temporal, que estás ahí por unas circunstancias, son pisos que tienen una estructura que tú tampoco puedes cambiar porque quieras... no. No tienes tanta libertad.” (Maria, 23 anys)

En l'àmbit residencial es produeix una alienació a causa de la percepció de la vivenda com a intercanviable “es un piso temporal” i no pròpia, sense control de la mateixa “tienen una estructura que tú tampoco puedes cambiar” (Madden & Marcuse, 2016). Davant aquesta impossibilitat d'escapar de la precarietat, es normalitzen les condicions en les quals s'habita, ja que les alternatives a les quals s'aspira també són precàries. En conseqüència, a l'hora de valorar la situació residencial, guanyarà més pes el component afectiu que no pas el funcional:

“A lo mejor lo que más añoraba... eso, el tema de amistad o convivencia como tal... pero lo que era Barcelona, los pisos y tal... me lo esperaba un poco” (Maria, 23 anys)

“Jo crec que no és res material. No ha de tenir... apart de lo obvi, no? (riu) Que es una cuina, un lloc on poder dormir (...). És a dir, el que fa que un lloc sigui casa, suposo que és les persones amb les quals vius” (Artur, 27 anys)

Es desplaça la importància de les condicions físiques de l'espai cap a un factor emocional “no és res material” “lo que más añoraba (...), el tema de amistad o convivencia como tal”. La importància recau en “les persones amb les quals vius”, el que permet refer el sentiment de seguretat i l'agència de l'individu, doncs és la mateixa persona qui després d'un primer habitatge acaba fent el pas a un altre on escull amb qui viure, tenint una capacitat de decisió que sovint no pot tenir sobre altres aspectes de l'habitatge.

“Volia viure amb amics i el meu company de pis de la Vila, el que va ser el meu company de pis, em va dir, escolta, que estem com a buscant... com a creant un pis a Sants, a tu t'interessa?” (Neyder, 25 anys)

La idea d'estar “creant un pis” reflecteix un procés col·lectiu de construcció de l'espai, on la vivenda esdevé llar quan és òptima per a dur a terme una interacció social reiterada amb les persones que es cohabita (Dupuis & Thorns, 1998). No només es tracta d'estar “buscant” un espai on residir, sinó que estan “creant” un lloc on habitar. D'aquesta manera, la manca d'estabilitat i la precarietat residencial queden en un segon pla, suplides per una estratègia discursiva de reapropiació d'habitar des d'un punt de vista emocional i no funcional.

5.2.2 La Llar Familiar com a Objectiu de Vida

La idea de llar no es desprèn de la família i, concretament, de la vida en parella. Dues de les persones entrevistades estan cohabitant amb la parella, sent aquest factor decisor per emprendre una mudança a un nou pis. Així, es va valorar la distància, el cost, les condicions de l'habitatge i les persones amb les qui es conviuria, i es va optar

per residir en la perifèria, lluny del lloc de treball, però conviure amb la parella tot i pagar un preu més elevat en repartir despeses només amb una altra persona:

“Eran pisos muy pequeños, muy caros, las condiciones eran nefastas, y a parte estamos hablando de que son pisos compartidos con desconocidos, ya no es que te mudes con tu pareja. A parte, también con mi pareja también consideramos... antes de buscar a las afueras de Barcelona estuvimos mirando dentro de Barcelona y un piso de a lo mejor 30 metros cuadrados con ventanas interiores, que no tienes ni luz exterior, te valía 800€, con una habitación... y ahora estamos en un piso que te vale casi lo mismo con tres habitaciones, dos baños, dos terrazas... con parking, una zona tranquila...” (Maria, 23 anys)

La llar esdevé un objectiu per la seva capacitat d’esdevenir a escenari de la vida en família, i concretament, de la vida en parella. Alhora, es valora la calma “una zona tranquila” i l’espai “30 metros cuadrados” en comparació a “tres habitaciones, dos baños, dos terrazas...”.

L’ideal de la vida en parella també apareix en les persones que no mantenen cap mena de relació sentimental en el moment de l’entrevista:

“Sé que es una cosa temporal, en el sentit de que és un estudi vull dir, i si et posen el supòsit de que vols formar una familia o el que sigui això no és un lloc ideal, o viure en parella, aquí dues persones hi viuen perfectament però... bueno, és això el fet de no tenir espais separats, això” (Artur, 27 anys)

Així, es percep com a temporal tot aquell habitatge que malgrat satisfer les necessitats actuals de la persona no estigui pensat per aquest imaginari futur “sé que es una cosa temporal”. “Viure en parella” o “formar una familia” són dues projeccions que l’entrevistat no té garantides, però estipula com a meta, es tracta d’un “supòsit”. Així, la precarietat i la inseguretat són percebudes com a inherents en la joventut, obstaculitzant els projectes biogràfics i minvant l’agència de la persona (Rello, 2022).

5.2.3 La Recerca d’Espais Personals i la Apropiació de l’Habitatge

En relació amb l’anterior fragment, “el fet de no tenir espais separats” suposa una incomoditat o obstacle a l’hora de plantejar-se compartir vivenda amb terceres persones, malgrat que existeixi un vincle afectiu amb aquestes al “viure en parella” o “formar una familia”. En les entrevistes, tant les persones que comparteixen pis amb amics o amb la parella com les que viuen soles, busquen trobar en la llar un espai de control i privacitat que sovint no es pot cercar en altres entorns (Dupuis & Thorns, 1998; Mallet, 2004).

“Perquè vaig començar a que m’agradés cuinar, no sé què tal i qual i... no sé, el fet de poder tenir un lloc per mi, en una casa, no? Al final, on pots fer aquestes activitats que a tu t’agraden com, com que em van vincular més al lloc” (Artur, 27 anys)

Malgrat viu sol, l’entrevistat parla de “tenir un lloc per a mi”. Així, es suggereix que la privacitat que comporta viure sol no és suficient per vincular-se amb l’espai. Per ell, és necessari tenir una zona personal on duu a terme “aquestes activitats que a tu t’agraden”. A través de l’expressió “a tu t’agraden”, s’indica com tenir accés a un espai propi esdevé una necessitat generalitzada per a tothom. D’aquesta manera, l’espai deixa de tenir un caràcter funcional per passar a ser un lloc amb el qual es vincula des d’una emotivitat i identitat. En el cas de les entrevistades que cohabiten amb la parella, es troba una idea més subtil de cerca d’espai personal: el despatx.

“Yo había cambiado de trabajo y necesitaba también un despacho... eh... por teletrabajo y él también teletrabaja... pues mínimo necesitábamos dos habitaciones, una para dormir y una de despacho y si era posible y preferiblemente tres para poder trabajar en habitaciones separadas al tener reuniones etcétera, para no molestarnos” (Maria, 25 anys).

“Jo treballo moltes vegades desde casa i també m’agradaria tenir el meu despatx” (Paula, 25 anys)

Amb la lectura dels extractes, es podria entendre com la figura del despatx compleix un caràcter funcional: poder teletreballar. En aquest sentit, la llar esdevé un espai on cohabiten dues precarietats, la residencial i la laboral, fent que la persona es responsabilitzi sobre les condicions de l’espai laboral, que és alhora, la seva vivenda. Tanmateix, al realitzar les entrevistes dins les vivendes, observo com aquest espai és en realitat emprat per altres activitats alienes a la vida laboral i que es duen a terme de manera individual. Així, mentre es realitza l’entrevista, aquests espais es troben ocupats per les parelles de la Maria i la Paula, que estan jugant a videojocs.

En el cas de la Maria, disposen d’un despatx per a cadascú, decorat per qui l’habita, i en el cas de la Paula, tot i ser un únic despatx, les dimensions del mateix obliguen a consumir-lo de forma individual. La sala compleix una funció d’intimitat i autonomia que sovint es pot veure vulnerada dins un habitatge compartit. En les persones que habiten amb desconeguts o amics, s’observa com sovint l’espai personal es reflecteix en l’habitació, ja que: 1) és un espai privat fora de control per part de tercers; 2) permet adoptar rutines o activitats benestants, així com decorar-lo al gust de la persona. Posem-ne un exemple:

“La que arribava pos sense conèixer ningú, pràcticament. I... (...) em feia una mica incòmode i dic mira, jo treballo 6 hores, estic acabant un màster... per a sentir-me incòmoda marxe a l’habitació i... que tinc feina” (Paula, 25 anys)

L’habitació esdevé un espai al que fugir “per a sentir-me incòmoda marxe a l’habitació”, percebut sota el control propi i donant la intimitat necessària. Mentrestant, compartir espais comuns pot suposar una molèstia quan deixen de ser espais privats al trobar-se envaïts per persones desconegudes o amb poc vincle “arribava pos sense conèixer ningú”. Una alternativa per fer-los més propis és a través de la decoració:

“Cada persona que ha anat passant ha anat deixant alguna petita part de la seva personalitat aquí... que hem reorganitzat la decoració que ja hi havia i n’hem afegit de nova però... clar, estem parlant de... peluixos, bufandes, gerres buides de... decoratives, però clar. Si vull... ja per exemple, qualsevol cosa que vulgui fer, es botar-me la normativa del pis i arriscar-me sincerament a alguna multa al moment de deixar-ho...” (Eduard, 27 anys)

La vinculació de la persona amb l’espai a través de la decoració es mostra com una estratègia d’apropiació del lloc. Ara bé, aquest vincle està sotmès als límits de “la normativa del pis”, establerts per una tercera persona, promovent l’alienació cap a la vivenda. A més, els desplaçaments a altres residències es relaten com una pèrdua d’identitat, doncs a cada mudança es deixa enrere una part de la persona: “cada persona que ha anat passant ha anat deixant alguna petita part de la seva personalitat aquí”.

5.2.4 La Búsqueda d’Espais Comuns: Fer Barri

Si ve en la llar s’intenta buscar un espai propi d’intimitat, el vincle que es genera amb el barri es realitza a través de la cerca d’espais col·lectius, sentir-se part de la comunitat. Es busca “fer vida de barri”:

“Perquè vull fer vida de barri (...) Conèixer gent sobretot, com a tenir llocs de confiança on també em coneguin a mi. Quan hi ha esdeveniments poder formar-hi part tant en la organització com a l’hora de gaudir-ho” (Neyder, 25 anys)

En Neyder no busca únicament residir en el barri, també cerca sentir-se’n part “quan hi ha esdeveniments poder formar-hi part”, participar activament en l’organització del barri “tant en la organització com a l’hora de gaudir-ho”. Busca relacionar-se amb els locals de forma afectiva “tenir llocs de confiança” i recíproca “on també em coneguin a mi”. La voluntat de “tenir llocs de confiança” es pot llegir com una crítica social a la gentrificació i la massificació de la ciutat, una cerca d’arrelament i rebuig per als serveis que no estiguin destinats als locals, es consumeix la ciutat, però només aquella orientada a qui es vincula amb ella.

Com a obstacle, quan no es rep aquesta reciprocitat, es genera una sensació d'alienació, que dificulta vincular-se amb la llar i l'entorn:

“Som uns llogaters dintre aquest pis. Hi ha com nou pisos més dins de la comunitat, la gran majoria dels quals són de propietaris, i això ens fa dintre de la comunitat de veïns sentir-nos molt fora, molt poc integrats i que a la majoria que hi ha un conflicte som els més dèbils, és més fàcil criticar, atacar i... que ni tan sols ens podem defensar i donar la nostra veu” (Eduard, 27 anys)

L'alienació deriva en part de la no titularitat del pis “som uns llogaters dintre aquest pis”, “ens fa dintre la comunitat de veïns, sentir-nos molt fora, molt poc integrats”. D'altra banda, aquesta desconexió emana de la falta de reconeixement per part de la comunitat “som els més dèbils, és més fàcil criticar, atacar”, el que es tradueix en una pèrdua d'agència “ni tan sols ens podem defensar i donar la nostra veu” i una asimetria de poder “som els més dèbils”. Aquest relat evidencia una desposseïció dels qui no tenen tinença en propietat, excloent-los del dret a pertànyer.

“Ara ja també estem una mica més acostumats, tenim com la nostra rutina de fer la compra, anar aquí, no sé què, i em pegat ja més voltes pel barri i com que estem una mica més assentats i el fet també d'estar amb la meva parella com que m'ajuda una mica més a dir: “bueno, ara aquesta sí que es meva casa” (Paula, 25 anys)

Veïem com el vincle amb el barri s'adopta a través de la rutina quotidiana, “tenim com la nostra rutina de fer la compra” on la costum “més acostumats” atenua “una mica” el malestar. Els espais de la urbanització no són únicament un lloc funcional on “fer la compra”, sino que ja hi ha un vincle afectiu de proximitat “estem més assentats”. Aquesta sensació s'ha generat al llarg del temps, de “em pegat ja més voltes pel barri”, demostrant com el vincle amb el lloc es construeix de forma progressiva (Dupuis & Thorns, 1998). A més, la narrativa es fa en plural “em”, “estem”, vinculant l'afecció a l'entorn a una experiència compartida amb la parella “estar amb la meva parella com que m'ajuda una mica més a dir: “bueno, ara aquesta sí que es casa meva”.

6. Conclusions

Fet l'anàlisi de les posicions discursives sobre la mercantilització de Barcelona, s'observa com coexisteixen discursos de crítica i reproducció de la ideologia neoliberal. Pel que fa al desplaçament forçat, els entrevistats expressen ser conscients de la manca d'oportunitats derivada de la centralització dels recursos a l'AMB. Tot i així, el desplaçament es planteja com una elecció pròpia. L'edat juga un factor important, fent

que la mudança sigui entesa com un pas esperable en el trànsit a la vida adulta, ja sigui per continuar formant-se o per cercar experiència laboral. Al percebre el desplaçament com una experiència col·lectivitzada fa que aquest es normalitzi, i es responsabilitza a un mateix al·ludint a una manca d'habilitats per buscar recursos a la seva localitat, considerant-se inferior a la resta de persones que no es veuen forçades a abandonar-la.

D'altra banda, la recerca d'una vivenda es planteja a través d'una qüestió de sort, un fet atzarós. Aquesta narrativa neoliberal invisibilitza les desigualtats sistemàtiques que dificulten habitar en una llar adequada i digna, però també reconeix que es un fet aliè a la persona, desresponsabilitzant-la. Ara bé, en esdevenir una situació generalitzada, es realitza una acceptació pragmàtica de la precarietat residencial, ja que les alternatives d'habitatge són percebudes com a pitjors o igual de precàries, pel que es valora positivament la llar actual, deshabilitat qualsevol queixa. Tanmateix, les persones entrevistades són conscients d'aquesta normalització i articulen una crítica a la falta d'alternatives i accions per part de les institucions Estatals.

La crítica de la mercantilització de la vivenda resulta més evident quan s'estudia el relat de la ciutat. Barcelona es descriu com un espai de pas: anònim, dens i amb un ritme de vida frenètic. La idea Lefebvriana de la ciutat del consum es reflecteix en el relat del disseny de la ciutat, que és intercanviable per qualsevol altra monopoli orientada al turista i a vendre els seus espais a qui tingui capital per pagar-los. En aquest escenari, s'evidencia la contradicció de la doble centralització, l'obligatorietat de venir en busca d'oportunitats formatives i laborals i l'obligatorietat de desplaçar-se a la perifèria per no poder assumir el cost de la vivenda en les zones cèntriques.

Tot i així, la ideologia neoliberal es reproduceix en responsabilitzar-se de la seva adaptació en la ciutat. En els seus relats, són ells qui han de fer l'esforç d'integrar-se davant un entorn hostil. Ho fan a través de la participació activa en espais públics com casals i també consumint de la ciutat local, de les botigues de barri o assistint a esdeveniments culturals. En dos entrevistats també s'observa com l'enveja s'usa de mecanisme per afrontar la insatisfacció. D'aquesta manera, l'avarícia capitalista es planteja com a quelcom natural, normalitzant el malestar que provoca la precarietat residencial o la dificultat per integrar-se en la ciutat.

Pel que fa al segon objectiu, s'extreuen diferents conclusions, entorn com es configuren les experiències de pertinença, afectivitat i vincle amb la llar i el barri. Inicialment, es parteix d'un desplaçament forçat a l'AMB, amb la qual no hi ha un vincle existent, sinó que és percebuda com un lloc de pas, pel que es dificulta generar-hi

un sentit de pertinença o afecció. A més, es produeix una alienació respecte a la vivenda en habitar en règim de lloguer. Així, en cada mudança s'ha de construir de zero el vincle amb el nou habitatge. El sentiment de pertinença també es veu afeblit en percebre la llar fora de control, amb limitacions per decorar-la o en compartir-la amb tercers, que sovint en el primer desplaçament són desconeguts, contribuint a sentir l'espai com a aliè.

Un dels mecanismes que es troben en els relats per tal de recuperar l'agència sobre l'habitatge és buscar-hi racons propis d'ús personal. En aquests, la persona refà el seu sentiment de seguretat ontològica i també d'intimitat, en estar fora del control de tercers. D'altra banda, davant la impossibilitat d'escapar de la precarietat residencial, la valoració que es fa de les alternatives pren un sentit més afectiu i no tan funcional. Així, cobra més importància amb qui conviu i no tant les condicions de la llar. També hi ha un component d'agència, perquè la persona percep què té el poder de decisió sobre amb qui compartir el pis, mentre no té el control dels aspectes materials de la vivenda.

De nou, el component de l'edat fa que es normalitzi habitar en precarietat mentre es transita cap a la vida adulta. La funcionalitat que es busca en la llar es limita a complir amb unes necessitats bàsiques, mentre s'espera que en un futur, l'habitatge s'adapti a les necessitats familiars que s'esperen tenir, sigui viure en parella o tenir fills. Pel que fa al barri, l'espai és consumit majoritàriament de forma col·lectiva, adoptant rutines, participant activament en els projectes culturals i buscant un reconeixement per part dels veïns i la resta de locals. En algunes ocasions, és difícil establir aquest vincle amb l'entorn ja que la població d'estudi es percebuda com aliena a l'espai per part de la comunitat de veïns al no ser tenidors del pis.

7. Limitacions i Futures Línies d'Investigació

Cal fer algunes puntualitzacions per tal de tenir presents els límits de l'estudi. Degut a la mida de la mostra i la metodologia emprada, els resultats no poden ser generalitzables a tot el col·lectiu jove desplaçat a l'AMB. A més, el temps que han residit a l'AMB també condiciona els seus relats, ja que com s'ha exposat, el SOP es genera lentament. A la vegada, la majoria d'entrevistats han cursat estudis universitaris, fet que podria influenciar a la perspectiva de futur o la vivència de la precarietat. Una limitació a l'hora de realitzar les entrevistes va ser la manca de temps lliure de les persones entrevistades, ja sovint es trobaven en situacions de precarietat laboral que els dificultaven participar en l'estudi.

Pel que fa a futures línies de recerca, es plantegen dos fronts oberts que han sorgit al llarg de la investigació. D'una banda, estudiar com es configuren els vincles amb els altres en funció de la densitat de la població on s'habita. En les entrevistes es planteja com l'anonimat de la ciutat dificulta integrar-se a la comunitat. Ara bé, tot i que en els pobles pugui ser més fàcil conèixer la resta d'habitants, la privacitat també és inferior per aquest motiu, fet que podria obstaculitzar la llibertat de ser i la manera en què s'estableixen els vincles. D'altra banda, resulta interessant estudiar com s'estructura el sentit del lloc amb la ciutat o el poble on es té la llar familiar en els casos on l'emancipació no s'ha fet possible.

Referències

- Altman, I. & Low, S. (1992). *Place Attachment*. NY: Plenum Press.
- Aurtenetxe, J. B. (2018). *Métodos y Técnicas de Investigación Social. Manual para principiantes*. DeustoDigital.
- Ballestín, B., & Fàbregues, S. (2018). *La práctica de la investigación cualitativa en ciencias sociales y de la educación*. Editorial UOC.
- Bautista, N. P. C., (2011). *Proceso de la investigación cualitativa: epistemología, metodología y aplicaciones*. El Manual Moderno.
- Bernardo, F., & Palma-Oliveira, J. M. (2005). Place change and identity processes. *Medio Ambiente y Comportamiento Humano*, 6(1), 71-87.
- Bernardo, F., & Palma-Oliveira, J. M. (2016). Urban neighbourhoods and intergroup relations: The importance of place identity. *Journal of Environmental Psychology*, 45, 239-251. doi.org/10.1016/j.jenvp.2016.01.010
- Biebricher, T., & Johnson, E. V. (2012). What's Wrong with Neoliberalism? *New Political Science* 34(2), 202-211. doi.org/10.1080/07393148.2012.676398
- Blanco-Romero, A., Blázquez-Salom, M., & Cànoves, G. (2018). Barcelona, Housing Rent Bubble in a Tourist City. Social Responses and Local Policies. *Sustainability*, 10(6), 2043. doi.org/10.3390/su10062043
- Bohrer, A. J. (2019). *Marxism and Intersectionality. Race, Gender, Class and Sexuality under Contemporary Capitalism*. Transcript Verlag. doi.org/10.14361/9783839441602
- Campbell, I., Parkinson, S., & Wood, G. (2013). The housing security consequences of underemployment. *AHURI Positioning Paper*, (152), 1-72.
- Carballo, R. F. (2001). La entrevista en la investigación cualitativa. *Pensamiento Actual*, 2(3), 14-21.
- Casal, J., & Mateu, E. (2003). Tipos de muestreo. *Revista de Epidemiología y Medicina Preventiva*, 1, 3-7.
- Constitución Española. Boletín Oficial del Estado, 29 de diciembre de 1978, núm. 311
- Corbetta, P. (2013). *Metodología y técnicas de investigación social*. McGraw-Hill.
- Di Masso, A., Berroeta, H., Pradillo, C., & Aleu, L. (2022). Gentrificación y desposesión del lugar: dinámicas subjetivas del desplazamiento simbólico y la micro-segregación. *Anuario de Psicología/The UB Journal of Psychology*, 52(1). doi.org/10.1344/anpsic2022.52/1.12

- Dirección General de Vivienda y Suelo. (2020). *Observatorio de Vivienda y Suelo. Boletín especial Vivienda Social 2020*. Ministerio de Transportes, Movilidad y Agenda Urbana.
- Douglas, M. (1991). The idea of home: A kind of space. *Social Research*, 58(1), 287-307.
- Dupuis, A., & Thorns, D. C. (1998). Home, home ownership and the search for ontological security. *The Sociological Review*, 46(1), 24-47. doi.org/10.1111/1467-954X.00088
- Elliott-Cooper, A., Hubbard, P., & Lees, L. (2020). Moving beyond Marcuse: Gentrification, displacement and the violence of un-homing. *Progress in Human Geography*, 44(3), 492-509. doi.org/10.1177/0309132519830511
- Eurostat. (2024a). *Estimated average age of young people leaving the parental household by sex*. Recuperat de Eurostat.
- Eurostat. (2024b). *Euro area unemployment at 6.4%*. Recuperat de Eurostat.
- Fairclough, N. (1992). *Discourse and Social Change*. Cambridge: Polity Press.
- Fairclough, N. (2013). Critical discourse analysis en Gee, J. P., & Handford, M. (Eds.), *The routledge handbook of discourse analysis*. (p.9-20). Taylor & Francis Group.
- Fields, D., & Uffer, S. (2016). The financialisation of rental housing: A comparative analysis of New York City and Berlin. *Urban studies*, 53(7), 1486-1502. doi.org/10.1177/0042098014543704
- Florek, M. (2011). No place like home: Perspectives on place attachment and impacts on city management. *Journal of Town & City Management*, 1(4), 346-354.
- Garnier, J. P. (2012). El derecho a la ciudad desde Henri Lefebvre hasta David Harvey. Entre teorizaciones y realización. *Ciudades: Revista Del Instituto Universitario de Urbanística de la Universidad de Valladolid*, (15), 217-225. doi.org/10.24197/ciudades.15.2012.217-225
- de la Garza, M. M. (2014). Transformaciones urbanas y procesos de gentrificación desde la resistencia. Aproximaciones a un movimiento vecinal en la Barceloneta, Barcelona. *Working Paper Series. CONTESTED_CITIES*.
- Gieryn, T. F. (2000). A space for place in sociology. *Annual review of sociology*, 26(1), 463-496. doi.org/10.1146/annurev.soc.26.1.463

- Giddens, A. (2008). Modernity and Self-Identity: Self and Society in the Late Modern Age. En S. Seidman & J. C. Alexander (Eds.) *The New Social Theory Reader* (2 ed., pp. 354-361). Routledge.
- Gill, R. (2000). Discourse analysis. En M. W. Bauer & G. Gaskell. (Eds). *Qualitative researching with text, image and sound* (pp. 172-190). SAGE Publications.
- Gill, P., Stewart, K., Treasure, E., & Chadwick, B. (2008). Methods of data collection in qualitative research: interviews and focus groups. *British Dental Journal*, 204(6), 291-295. doi.org/10.1038/bdj.2008.192
- González-Leonardo, M., Recaño, J., & López-Gay, A. (2020). Selectividad migratoria y acumulación regional del capital humano cualificado en España. *Journal of Regional Research*, 47, 113-133. doi.org/10.38191/iirr-jorr.20.013
- Gotham, K. F. (2005). Tourism gentrification: the case of New Orleans' Vieux Carre (French Quarter). *Urban Studies*, 42(7), 1099-1121. doi.org/10.1080/00420980500120881
- Guba, E. & Lincoln, Y. (2002). Paradigmas en competencia en la investigación cualitativa. En Denman, C. y J.A. Haro (comps.). *Por los rincones. Antología de métodos cualitativos en la investigación social* (pp.113-145). El Colegio de Sonora.
- Harvey, D. (2012). *Ciudades rebeldes: del derecho de la ciudad a la revolución urbana*. Ediciones Akal.
- Harvey, D. (2005). *A Brief History of Neoliberalism*. Oxford. doi.org/10.1093/oso/9780199283262.001.0001
- Hidalgo, R., Alvarado, V., & Santana, D. (2016). Los expulsados de la metrópoli: expolio y esquilmo en la locación de la vivienda social en la ciudad neoliberal. Una perspectiva de Santiago y Valparaíso. *Estudios Socioterritoriales*, 20, 41-55.
- Hidalgo, M. C., & Hernandez, B. (2001). Place attachment: conceptual and empirical questions. *Journal of Environmental Psychology*, 21, 273-281. doi.org/10.1006/jevp.2001.0221
- Hiscock, R., Kearns, A., Macintyre, S., & Ellaway, A. (2001). Ontological security and psycho-social benefits from the home: Qualitative evidence on issues of tenure. *Housing, theory and society*, 18(1-2), 50-66. doi.org/10.1080/140360901750424761

- Hernández, M. B., & Aldana, A. C. (2017). Neoliberalismo como forma de subjetivación dominante. *Dorsal. Revista de Estudios Foucaultianos*, (3), 31-59. 10.5281/zenodo.1108591
- Hernández, B., Hidalgo, M. C., Salazar-Laplace, M. E. & Hess, S. (2007). Place attachment and place identity in natives and non-natives. *Journal of Environmental Psychology*, 27, 310-319. doi.org/10.1016/j.jenvp.2007.06.003
- InfoJobs & Fotocasa. (2024, 13 de maig). *Análisis relación entre salarios y vivienda en España*. [Comunicado de Prensa]. <https://nosotros.infojobs.net/prensa/notas-prensa/los-espanoles-destinaron-el-43-de-su-salario-al-pago-del-alquiler-en-2023-dos-puntos-mas-que-el-ano-anterior>
- Instituto Nacional de Estadística. (2021a, 7 de abril). *Encuesta Continua de Hogares (ECH)*. [Comunicado de prensa]. https://www.ine.es/dyngs/INEbase/es/operacion.htm?c=Estadistica_C&cid=1254736176952&menu=ultiDatos&idp=1254735572981
- Instituto Nacional de Estadística. (2021b). *Viviendas por intensidad de uso a partir del consumo eléctrico: Resultados nacionales, autonómicos, provinciales y municipales. Viviendas según su intensidad de uso*. Recuperat de Instituto Nacional de Estadística.
- Instituto Nacional de Estadística. (2022). *Salarios medios: Salarios medios brutos mensuales del empleo principal. Salarios medios por tipo de jornada, grupo de edad y decil*. Recuperat de Instituto Nacional de Estadística.
- Instituto Nacional de Estadística. (2023). *Encuesta de Condiciones de Vida. Base 2004: Vivienda. Hogares por régimen de tenencia de la vivienda y edad y sexo de la persona de referencia*. Recuperat de Instituto Nacional de Estadística.
- Instituto Nacional de Estadística. (2024a, 23 de setembre). *Encuesta de Estructura Salarial (EES): Año 2022. Datos definitivos*. [Comunicado de prensa]. <https://www.ine.es/dyngs/Prensa/es/EES2022.htm>
- Instituto Nacional de Estadística. (2024b, 9 de maig). *Índice de Precios de Vivienda en Alquiler (IPVA). Base 2015*. [Comunicado de prensa]. <https://www.ine.es/dyngs/Prensa/es/IPVA2022.htm>
- Instituto Nacional de Estadística. (2024c). *Tasas de actividad, paro y empleo por provincia y sexo*. Recuperat de Instituto Nacional de Estadística.

- Íñiguez-Rueda, L. (2003). La psicología social como crítica: Continuismo, estabilidad y efervescencias tres décadas después de la “crisis”. *Revista interamericana de psicología/interamerican journal of psychology*, 37(2), 221-238.
- Jabareen, Y., Eizenberg, E., & Zilberman, O. (2017). Conceptualizing urban ontological security: ‘Being-in-the-city’ and its social and spatial dimensions. *Cities*, 68, 1-7. doi.org/10.1016/j.cities.2017.05.003
- Janoschka, M., Sequera, J., & García, E. (2014). Gentrificación, resistencias y desplazamiento en España. Propuestas analíticas. *Working Paper Series. CONTESTED_CITIES*.
- Jorgensen, B. S., & Stedman, R. C. (2001). Sense of place as an attitude: Lakeshore owners attitudes toward their properties. *Journal of Environmental Psychology*, 21(3), 233-248. doi.org/10.1006/jevp.2001.0226
- Khaidzir, M. F. S., & Kamal, M. A. A. (2023). Sense of Place: Place Identity, Place Attachment, and Place Dependence Among University Students. *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*, 13(10), 1020-1033. doi.org/10.6007/IJARBS/v13-i10/18945
- Kyle, G. T., Mowen, A. J., & Tarrant, M. (2004). Linking place preferences with place meaning: An examination of the relationship between place motivation and place attachment. *Journal of Environmental Psychology*, 24(4), 439-454. doi.10.1016/j.jenvp.2004.11.001
- Lefebvre, H. (2017). *El derecho a la ciudad*. (I. Martínez Lorea, Trans.). Alianza editorial. (Treball original publicat el 1968).
- López, J. R. (2008). De la crisis inmobiliaria a la crisis financiera. El duro otoño de 2008. *Ciudad y Territorio Estudios Territoriales*, 40(158), 751-772.
- Madden, D., & Marcuse, P. (2016). *In Defense of Housing*. Verso.
- Maldonado, J. L., & del Olmo, A. M. (2017). Tendencias recientes de la política de vivienda en España. *Cuadernos de Relaciones Laborales*, 35(1), 15-41. doi.org/10.5209/CRLA.54982
- Mallett, S. (2004). Understanding home: A critical review of the literature. *The Sociological Review*, 52(1), 62-89. doi.org/10.1111/j.1467-954X.2004.00442.x
- Marcuse, P. (1975). Residential alienation, home ownership and the limits of shelter policy. *The Journal of Sociology & Social Welfare*, 3(2), 181-203. doi.org/10.15453/0191-5096.1122

- Marcuse, P. (1985). Gentrification, Abandonment, and Displacement: Connections, Causes, and Policy Responses in New York City. *Journal of Urban and Contemporary Law*, 28, 195-240.
- Maricchiolo, F., Mosca, O., Paolini, D., & Fornara, F. (2021). The mediating role of place attachment dimensions in the relationship between local social identity and well-being. *Frontiers in Psychology*, 12. doi.org/10.3389/fpsyg.2021.645648
- Martínez-Salgado, C. (2012). El muestreo en investigación cualitativa: principios básicos y algunas controversias. *Ciência & Saúde Coletiva*, 17(3), 613-619. doi.org/10.1590/S1413-81232012000300006
- Merlino, A. (2009). *Investigación cualitativa en Ciencias Sociales*. Cengage Learning.
- Ministerio de Trabajo y Economía Social. (2024). *Informe. Jóvenes y Mercado de Trabajo*. N°43, 2024 T3. https://www.mites.gob.es/es/sec_trabajo/analisis-mercado-trabajo/jovenes/index.htm
- Mitchell, D. (2017). People's Park again: on the end and ends of public space. *Environment and planning A: economy and space*, 49(3), 503-518. doi.org/10.1177/0308518X15611557
- Naredo, J. M. (2009). La cara oculta de la crisis. El fin del boom inmobiliario y sus consecuencias. *Revista de Economía Crítica*, (7), 313-340.
- Park, G. R., & Jung, Y. (2019). Housing insecurity and health among people in South Korea: Focusing on tenure and affordability. *Public Health*, 171, 116-122. doi.org/10.1016/j.puhe.2019.02.017
- Pérez, E. G., & Janoschka, M. (2016). Derecho a la vivienda y crisis económica: la vivienda como problema en la actual crisis económica. *Ciudad Y Territorio Estudios Territoriales*, 48(188), 213-228.
- Power, E. R. (2023). Insecure housing and the ongoing search for ontological security: how low-income older women cope. *Housing, Theory and Society*, 40(2), 170-191. doi.org/10.1080/14036096.2022.2118370
- Presta, S. R. (2021). Neoliberalismo y construcción del sujeto emprendedor: Consideraciones sobre el “futuro del trabajo”. *Argumentos. Revista de Crítica Social*, (23).
- Proshansky, H. M., Fabian, A. K., & Kaminoff, R. (1983). Place-identity: Physical world socialization of the self. *Journal of Environmental Psychology*, 3, 57-83.

- Pull, E. (2020). Displacement: Structural evictions and alienation. *ACME: An International E-Journal for Critical Geographies*, 19(1), 364-373. doi.org/10.14288/acme.v19i1.1893
- Rello, E. D. (2022). Problemas socio-existenciales derivados del alargamiento de la juventud en un contexto de precariedad. *RES. Revista Española de Sociología*, 31(4), 8. doi.org/10.22325/fes/res.2022.136
- Rollero, C., & De Piccoli, N. (2010). Does place attachment affect social well-being?. *European Review of Applied Psychology*, 60(4), 233-238. doi.org/10.1016/j.erap.2010.05.001
- Rossi, M. Á., & Blengino, L. F. A. (2014). El capital humano: competencia y mercado en el neoliberalismo. *PERSPECTIVAS. Revista de Análisis de Economía, Comercio y Negocios Internacionales*, 8, 201-222.
- Moreno, H. S. (2015). El cumplimiento del derecho a la vivienda en España. Especial referencia a la asequibilidad, estabilidad y accesibilidad en el acceso a la vivienda. *CEFLegal. Revista práctica de derecho*, (169), 105-156. doi.org/10.51302/ceflegal.2015.11153
- Sauder, M. (2020). A Sociology of Luck. *Sociological Theory*, 38(3), 193-216. doi.org/10.1177/0735275120941178
- Sayago, S. (2014). El análisis del discurso como técnica de investigación cualitativa y cuantitativa en ciencias sociales. *Cinta de Moebio*, 49, 1-10. doi.org/10.4067/S0717-554X2014000100001
- Shamai, S. (1991). Sense of place: An empirical measurement. *Geoforum*, 22(3), 347-358. doi.org/10.1016/0016-7185(91)90017-K
- Smaldone, D., Harris, C., & Sanyal, N. (2005). An exploration of place as a process: The case of Jackson Hole, WY. *Journal of environmental psychology*, 25(4), 397-414. doi.org/10.1016/j.jenvp.2005.12.003
- Soederberg, S. (2017). Universal Access to Affordable Housing? Interrogating an Elusive Development Goal. *Globalizations*, 14(3), 343-359. doi.org/10.1080/14747731.2016.1253937
- Somerville, P. (1997). The social construction of home. *Journal of Architectural and Planning Research*, 14(3) 226-245.
- Solana-Solana, M., Guitart, A. O., & López-Gay, A. (2021). «Me están echando de mi casa». Repercusiones personales y sociales de la inseguridad residencial en

- Barcelona. *Papers. Revista de Sociologia*, 106(1), 139-162.
doi.org/10.5565/rev/papers.2842
- Stokols, D., & Shumaker, S. A. (1982). The Psychological Context of Residential Mobility and Weil-Being. *Journal of Social Issues*, 38(3), 149-171.
doi.org/10.1111/j.1540-4560.1982.tb01776.x
- Strauss, A., & Corbin, J. (2002). Bases de la investigación cualitativa. Técnicas y procedimientos para desarrollar la teoría fundamentada. *Editorial Universidad de Antioquia*.
- Torrado, J. M., Duque-Calvache, R., & Zondag, R. N. (2021). ¿Hacia una ciudad dual? Suburbanización y centralización en las principales ciudades españolas. *Reis: Revista Española de Investigaciones Sociológicas*, 176, 35–57.
doi.org/10.5477/cis/reis.176.35
- Trappes-Lomax, H. (2004). Discourse analysis. En A. Davis & C. Elder (Eds.), *The handbook of applied linguistics* (pp. 133-164). Blackwell Publishing.
- Ujang, N., & Zakariya, K. (2015). The notion of place, place meaning and identity in urban regeneration. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 170, 709-717.
doi.org/10.1016/j.sbspro.2015.01.073
- Vásquez-Vera, C., Carrere, J., Borrell, C., & Vásquez-Vera, H. (2022). Neglected housing insecurity and its relationship with renters health: the case of Barcelona, Spain. *Gaceta Sanitaria*, 36(3), 207-213. doi.org/10.1016/j.gaceta.2021.08.005
- Vásquez-Vera, H., Fernández, A., Novoa, A. M., Delgado, L., Barcala, J., Macías, C., & Borrell, C., (2019). Our lives in boxes: perceived community mediators between housing insecurity and health using a PHOTOVOICE approach. *International Journal for Equity in Health*, 18(52), 1-14. doi.org/10.1186/s12939-019-0943-0
- Vidal, T., Valera, S., & Però, M. (2010). Place attachment, place identity and residential mobility in undergraduate students. *Psychology*, 1(3), 353-369.
doi.org/10.1174/217119710792774799
- Wolf, H. (2022). “Trying as Hard as I Can”– Narratives of Failure and Success in the Experience of Housing Insecurity. *Human Arenas*, 7(3), 513-527.
doi.org/10.1007/s42087-021-00268-1

Annex

Annex A. Guió emprat per a les entrevistes

EIX PASSAT - PRESENT - FUTUR

A1. HABITATGES PREVIS

A1. Habitatge familiar (o el més significatiu)

Com vas arribar a viure allí?

Podries descriure la vivienda?

Amb qui vivies?

Com era l'ambient a la casa? I al barri? Com et senties vivint allí?

Consideraves que era la teva llar?

Que significa per a tu aquesta vivienda avui en dia? Què ha implicat per a tu viure allí?

A2. Habitatge anterior

Com vas arribar a viure allí?

Podries descriure la vivienda?

Amb qui vivies?

Com era l'ambient a la casa? I al barri? Com et senties vivint allí?

Consideraves que era la teva llar?

Que significa per a tu aquesta vivienda avui en dia? Què ha implicat per a tu viure allí?

B. HABITATGE ACTUAL

B1. Búsqueda de pis

Com ha sigut la teva experiència buscant pis a l'AMB?

Has renunciat a alguna de les teves prioritats o preferències per entrar a aquesta casa?

B2. Valoració de l'AMB

Tenies ganes de venir a l'AMB? Per quin motiu vas venir? Com t'imaginaves que seria la vida aquí? Es similar a la que estàs vivint? Quines diferències hi ha?

Com definiries l'AMB / Barcelona? Què significa per tu viure a l'AMB?

Consideres que la ciutat pot satisfer totes les teves necessitats? Trobes que falta alguna cosa?

Que significa per tu emancipar-se? Hauries preferit no fer-ho?

En quines situacions ho has passat malament per emancipar-te? A qui has recorregut?

T'has plantejat tornar a viure amb la família? Per què?

Creus que la teva experiència amb l'habitatge ha tingut implicacions o canvis en tu?

B3. Vincle amb l'habitatge (SOP)

Com definiries la teva vivenda actual?

Creus que té tot el que necessites?

Què penses de les condicions d'aquesta vivenda? Com t'afecten en el dia a dia? Quines solucions els hi dones?

Què significa per a tu aquesta vivenda?

Sents que aquesta és casa teva / la teva llar? Quan has notat que ho era / no ho era?

Has fet quelcom per convertir aquesta casa en la teva llar? (decoració, convidar a amics, etc)

B4. Benestar i habitatge

Què significa per a tu "estar bé" a casa?

En quina mesura et sembla que la teva vivenda et genera benestar?

Alguna vegada has sentit que les característiques de la teva vivenda t'han generat benestar / malestar? (sigui la vivenda actual o alguna anterior)

Quines activitats fas a casa que et facin sentir bé?

Has tingut alguna problemàtica amb aquesta vivenda? Com l'has solucionat? A qui has recorregut?

B5. Vincle amb el barri (SOP)

Com definiries el barri on resideixes? Que significa per tu?

Participes en alguna activitat, casal, associació, etc de la zona on vius?

Et sents part de la teva comunitat / barri / ciutat? Per què?

C. Perspectiva de futur

Marxaries d'aquí? Per què?

On t'agradaria viure idílicament? Per què?

Creus que podràs viure-hi eventualment?

D. Precarietat

Com consideres que està actualment la situació de l'habitatge?

Què significa per a tu precarietat? Et consideres precari/a en algun àmbit de la teva vida?

Què és per a tu una vivenda precària?

Creus que es prenen mesures per millorar la situació de l'habitatge?

Què penses que s'hauria de fer per millorar la situació de l'habitatge? Què creus que pots fer tu per millorar la teva situació?

TANCAMENT

Recapitulació

Preguntar si vol afegir quelcom

Què creus que hauria de tenir en compte i no he preguntat?

Agrair

Contacte per a la devolució / retorn